

عوامل تعیین کننده طرح دعوا و داوری حقوقی و قضایی علیه حسابرسان (بر اساس روش داده بنیاد)

سعید درودی

دانشجو دکتری حسابداری، گروه حسابداری، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران
doroudis@gmail.com

محمود صمدی

استادیار، گروه حسابداری، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران. (نویسنده مسئول)
mstlargani@gmail.com

علیرضا عامریان

استادیار، گروه حسابداری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران
Amerian_1358@yahoo.com

محمد رضا پورعلی

دانشیار، گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران
pourali@iauc.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۰۷

چکیده

حسابرسان به عنوان ناظران مستقل بر عملکرد مالی شرکت ها، نقشی حیاتی در حفظ سلامت اقتصادی و ثبات بازارهای مالی ایفا می کنند. با این حال، در برخی موارد، عملکرد حسابرسان ممکن است با اشتباهات یا قصور همراه باشد که منجر به زیان و ضرر برای ذینفعان شرکت شود. در چنین شرایطی، ذینفعان می توانند با طرح دعوا و داوری حقوقی و قضایی علیه حسابرسان، خسارات خود را جبران کنند. این مقاله به بررسی عواملی می پردازد که می توانند در تصمیم ذینفعان برای طرح دعوا و داوری علیه حسابرسان نقش تعیین کننده ای داشته باشند. تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی- توسعه ای و از نظر روش از نوع کیفی است. در مرحله اول مصاحبه با خبرگان این حوزه انجام گرفت، نمونه گیری به صورت هدفمند انجام شد و تمرکزش بر تدوین نظریه بود؛ خبرگان آشنا به بحث دعاوی حقوقی و قضایی علیه حسابداران نمونه آماری این پژوهش را تشکیل می دادند. این خبرگان شامل اساتید، موسسات حسابرسی و متخصصان حقوقی حوزه مالی و حسابرسی بودند. از آنجایی که مصاحبه با متخصصین این حوزه زمان زیادی احتیاج داشت و این افراد زمان کافی برای مصاحبه در تمامی ابعاد را نداشتند همچنین تمامی اطلاعات لازم در این خصوص از طریق مصاحبه در اختیار محقق قرار نمی گرفت لذا علاوه بر مصاحبه اسناد و مدارک و مطالعات پیشین در این زمینه مورد بررسی قرار گرفتند و از آنجایی که تجزیه و تحلیل داده های کیفی به روش های دستی کار دشواری بود و همچنین این حجم از اسناد و مدارک قابلیت تجزیه و تحلیل به روش های قدیمی نداشت با استفاده از نرم افزار Maxqda به تجزیه و تحلیل داده ها پرداخته شد. مطابق با نتایج تحقیق ۹۷ مقوله فرعی (کد باز) شناسایی شدند که در ۲۷ مقوله اصلی (کد محوری) به عنوان عواملی که به طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حسابرسان منجر می شوند؛ دسته بندی شدند. در نهایت مدل تحقیق اعتباریابی و پیشنهادهای تحقیق ارائه شده است.

واژه های کلیدی: آسیب شناسی، داوری حقوقی و قضایی، مخاطرات علیه حسابرسان، گراند تئوری.

۱- مقدمه

در دنیای پیچیده، پویا و به هم پیوسته امروز، بازارهای سرمایه نقش حیاتی در تامین مالی بنگاه‌های اقتصادی و تخصیص منابع ایفا می‌کنند (صالحی و هرندي، ۱۴۰۱). با این حال، پیچیدگی فزاینده عملیات تجاری، عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران و وجود منافع متضاد، ضرورت وجود یک نظام حاکمیت شرکتی قوی را بیش از پیش آشکار می‌سازد (سینک و همکاران^۱، ۲۰۱۸). در این رایستا حسابرسی به مثابه رکن چهارم نظام حاکمیت شرکتی، نقشی محوری در حفظ سلامت و شفافیت بازارهای سرمایه ایفا می‌کند. حسابرسان مستقل، با ارائه گزارش‌های حسابرسی معتبر و عاری از هرگونه سوگیری، به ذینفعان مختلف از جمله سهامداران، طلبکاران، مدیریت شرکت‌ها، نهادهای نظارتی و سایر ذینفعان در سراسر جهان اطمینان می‌دهند که اطلاعات مالی ارائه شده توسط شرکت‌ها، عادلانه، دقیق، قابل اتکا و انعکاس دهنده واقعی وضعیت مالی و عملکرد آن‌ها باشد (مشیری و صادقی، ۱۳۹۹).

در عصر حاضر، با افزایش پیچیدگی فزاینده معاملات مالی، گسترش ابزارهای نوین حسابداری، ظهور چالش‌های نوظهور در عرصه حاکمیت شرکتی و افزایش ابهام در محیط کسب و کار، رسالت خطیر حسابرسی از اهمیتی دو چندان برخوردار شده است (رمضان احمدی و همکاران، ۱۳۹۸). حسابرسان در این عصر، باید با اتکا به دانش عمیق حرفه‌ای، مهارت‌های تخصصی پیشرفته، تعهد اخلاقی راسخ، قدرت تشخیص دقیق در شرایط مبهم و آگاهی از قوانین و مقررات حسابداری و مالی، نقشی محوری در ارتقای سلامت اقتصادی، حفظ اعتماد عمومی به نظام‌های مالی و صیانت از حقوق ذینفعان ایفا کنند (کارچلو و همکاران^۲، ۲۰۱۵). عملکرد حسابرسان، به طور مستقیم بر سلامت و کارایی بازارهای سرمایه و اعتماد عمومی به نظام‌های مالی تاثیر می‌گذارد (گراهام و همکاران^۳، ۲۰۱۸). در صورت عملکرد ضعیف حسابرسان و ارائه گزارش‌های نادرست یا گمراه کننده، ذینفعان مختلف ممکن است متحمل ضرر و زیان‌های قابل توجهی شوند (کارچلو و همکاران^۴، ۲۰۱۸). این امر می‌تواند به طرح دعوا و داوری حقوقی و قضایی علیه حسابرسان در مراجع ملی و بین‌المللی و بروز تبعات منفی برای آنها، ذینفعان و به طور کلی، سلامت نظام حاکمیت شرکتی منجر شود. طرح دعوا علیه حسابرسان، پدیده‌ای پیچیده و چندوجهی است که

پیامدهای مختلفی برای حسابرسان، ذینفعان و به طور کلی، سلامت نظام حاکمیت شرکتی به دنبال دارد. درک عمیق از عوامل تعیین کننده این پدیده، می‌تواند به حسابرسان در ارتقای کیفیت عملکرد خود، کاهش احتمال طرح دعوا علیه آنها و حفظ اعتبار حرفه‌ای‌شان کمک کند (ابوطالب و همکاران^۵، ۲۰۲۰).

مطالعات پیشین در مورد عوامل تعیین کننده طرح دعوا و داوری حقوقی و قضایی علیه حسابرسان به دو دسته تقسیم می‌شوند گروهی که عمدتاً بر بررسی تک عاملی این پدیده در سطح ملی تمرکز داشته‌اند، این نوع مطالعات اغلب بر روی عوامل خاصی مانند اندازه شرکت حسابرس، تجربه حسابرس، یا ساختار حسابرسی متمرکز می‌شوند و به تجزیه و تحلیل اثرات تکیه می‌کنند: مانند مطالعات عبدالرحیم و هارون^۶ (۲۰۱۶)، سیمونیک و همکاران^۷ (۲۰۲۲)، لی و همکاران^۸ (۲۰۲۱) و احمدی و همکاران، (۱۴۰۲). در حالی که بررسی تک عاملی می‌تواند اطلاعات مفیدی در مورد علل طرح دعوا ارائه دهد، برای درک جامع این پدیده پیچیده در عصر حاضر و به ویژه در شرایط پیچیده و مبهم کنونی، ضروری است که عوامل مختلف را به طور همزمان در سطح ملی و بین‌المللی در نظر گرفته و روابط بین آن‌ها را به طور عمیق و دقیق مورد واکاوی قرار دهیم. اما گروه دوم از مطالعات، مانند مطالعات ابوت و همکاران^۹ (۲۰۱۸)، کوهن و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۹)، موحدی و کرمی (۱۳۹۸)، ژانگ و همکاران^{۱۱} (۲۰۲۳) و وانگ و همکاران^{۱۲} (۲۰۲۳) با بررسی عوامل چندگانه و پیچیده‌تر در سطح ملی و بین‌المللی، تصویر جامع‌تری از عوامل تعیین کننده طرح دعاوی و داوری حقوقی و قضایی علیه حسابرسان ارائه می‌دهند. این نوع مطالعات به تعاملات میان عوامل مختلف می‌پردازند و نقش آن‌ها را در پدیده روشن‌تر می‌کنند. از این رو، این مطالعات می‌توانند بهترین نتایج را برای درک عمیق‌تر و جامع‌تر این موضوع ارائه دهند. مطالعه حاضر با اتخاذ رویکردی جامع، چندوجهی و بین‌رشته‌ای، به بررسی عوامل تعیین کننده طرح دعوا و داوری حقوقی و قضایی علیه حسابرسان در عصر حاضر می‌پردازد. این مطالعه با استفاده از روش‌های تحقیق کیفی به دنبال شناسایی، طبقه بندی و تحلیل عمیق عوامل مرتبط با عملکرد حسابرس و ذینفعان در شرایط ابهام و عدم قطعیت است.

⁷ Simunic et al.

⁸ Lee et al.

⁹ Abbott et al.

¹⁰ Cohen et al.

¹¹ Zhang et al.

¹² Wang et al.

¹ Sink et al.

² Carcello et al.

³ Graham et al.

⁴ Carcello et al.

⁵ Abotaleb et al.

⁶ Abdulrahim & Haroun

۲- مبانی نظری

حسابرسان به عنوان ناظران مستقل بر سلامت مالی شرکت‌ها، نقشی حیاتی در حفظ شفافیت و ارتقای اعتماد در نظام اقتصادی ایفا می‌کنند (امینی و همکاران، ۱۳۹۹). با این حال، این نقش خطیر با خطرات و چالش‌هایی همراه است، از جمله خطر طرح دعوا و داوری حقوقی و قضایی از سوی ذینفعان مختلف در صورت بروز اشتباه در گزارش‌های حسابرسی می‌باشد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۸). در این قسمت از پژوهش با ارائه چارچوبی نظری-علمی مبتنی بر ادبیات پژوهشی و تجربیات عملی، به تبیین عوامل تعیین کننده طرح دعوا و داوری حقوقی و قضایی علیه حسابرسان می‌پردازیم.

۲-۱- ریشه‌های ژرف دعوی حقوقی

دنیای امروز، دنیای دعوی حقوقی است. در این عصر، افراد به طور فزاینده‌ای از طریق طرح دعوی حقوقی به دنبال احقاق حقوق خود هستند. این امر، چالش‌های جدیدی را برای بسیاری از مشاغل، از جمله حرفه حسابرسی، به وجود آورده است. حسابرسان، به مثابه ناظران بی‌طرف و امینان ذینفعان، وظیفه‌ای خطیر بر عهده دارند و با بررسی صورت‌های مالی شرکت‌ها، مهر تأیید بر صحت و سلامت عملکرد آنها می‌زنند (فرانسیس و یو^۱، ۲۰۱۸). اما در عصر حاضر، حسابرسان نیز در معرض خطر طرح دعوی حقوقی از سوی ذینفعان مختلف، از جمله سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و حتی مدیران شرکت‌ها قرار دارند (چوی و همکاران^۲، ۲۰۲۰). ریشه‌های این پدیده را می‌توان در اعماق عوامل متعددی جستجو کرد که در ادامه به طور خلاصه به آن‌ها پرداخته می‌شود:

- پیچیدگی فزاینده دنیای مالی: گسترش روزافزون قوانین و مقررات حاکم بر حسابرسی، تنوع ابزارهای مالی و پیچیدگی ساختارهای سازمانی شرکت‌ها، وظایف حسابرسان را به طور فزاینده‌ای دشوارتر کرده است (قربانی، ۱۴۰۲). این امر، احتمال بروز خطا و قصور در انجام وظایف را افزایش می‌دهد و در نهایت می‌تواند به طرح دعوی حقوقی علیه حسابرسان منجر شود (سیمونیک^۳، ۲۰۱۹).
- فشار فزاینده برای ارائه گزارش‌های سریع و ارزان: رقابت شدید در بازار خدمات حسابرسی، حسابرسان را تحت فشار قرار می‌دهد تا گزارش‌های حسابرسی را در اسرع

وقت و با کمترین هزینه ممکن ارائه دهند. این امر می‌تواند به نادیده گرفتن برخی از شواهد و قرائن حائز اهمیت و در نهایت منجر به ارائه گزارش‌های نادرست و بروز دعوی حقوقی شود (لوبک و همکاران^۴، ۱۹۸۹؛ وانگ و لو^۵، ۲۰۱۹).

- عدم تناسب مهارت‌ها با پیچیدگی‌ها: در حالی که پیچیدگی وظایف حسابرسان به طور فزاینده‌ای در حال افزایش است، مهارت‌ها و دانش برخی از حسابرسان ممکن است با این پیچیدگی‌ها همگام نباشد. این امر می‌تواند منجر به قصور در انجام وظایف و بروز دعوی حقوقی شود (صابری و همکاران، ۱۳۹۸).
- ضعف در فرهنگ سازمانی: برخی از شرکت‌های حسابرسی، فرهنگ سازمانی مناسبی برای مدیریت ریسک دعوی حقوقی ندارند (لین و چن^۶، ۲۰۲۴). فقدان سیستم‌های کنترل کیفی مناسب، عدم آموزش کافی به کارکنان و بی‌توجهی به هشدارهای اولیه، می‌تواند احتمال بروز دعوی حقوقی را افزایش دهد (ابوت و مونسن^۷، ۲۰۲۳).

۲-۲- پیامدهای ناگوار برای ذینفعان

دعوی حقوقی علیه حسابرسان، به عنوان یکی از مسائل حیاتی و پیچیده در حوزه حقوقی و تجاری، پیامدهای ناگواری را برای تمامی ذینفعان به همراه دارد (محمدی، ۱۴۰۲). از حسابرسان گرفته تا شرکت‌های حسابرسی و ذینفعان شرکت‌ها، همه در معرض خطرات و خسارات مالی و سایر اثرات منفی این دعوی قرار می‌گیرند. در ادامه، ما به بررسی عواقب این دعوی برای هر یک از ذینفعان می‌پردازیم:

- **حسابرسان:** خسارات مالی هنگفت، لطمه به اعتبار و شهرت، و حتی ورشکستگی، از جمله پیامدهایی هستند که حسابرسان خاطی را تهدید می‌کنند (فرانسیس و یو^۸، ۲۰۱۸).
- **شرکت‌های حسابرسی:** علاوه بر خسارات مالی مستقیم، دعوی حقوقی می‌تواند به از دست رفتن مشتریان، افزایش هزینه‌های بیمه و در نهایت بی‌ثباتی در بازار خدمات حسابرسی منجر شوند (تمیتوپ و همکاران^۹، ۲۰۲۳).

⁶ Lin & Chen.

⁷ Abbott & Monsen.

⁸ Francis & Yu

⁹ Temitope, et al.

¹ Francis & Yu

² Choi, et al.

³ Simunic.

⁴ Loebbecke, et al.

⁵ Wang & Lu.

که در صورت عدم توافق و انطباق بین موسسات حسابرسی و سایر نهادها، مخاطراتی که می‌تواند به ضرر و زیان مالی و شهرت حساب‌برسان منجر شود، افزایش می‌یابد.

۲-۴- آسیب‌شناسی در حسابرسی

در هر تشکیلاتی، چه در قالب شرکت، کارگاه، اتحادیه یا هر نهاد دیگری، بروز اختلافات نظر و دیدگاه در میان افراد امری اجتناب‌ناپذیر است. چنانچه این اختلافات به مرور زمان حل و فصل نشوند، می‌توانند پیامدهای منفی و آسیب‌های اجتماعی قابل‌توجهی به بار آورند. آسیب‌شناسی به عنوان علمی که به مطالعه و ریشه‌یابی معضلات و ناهنجاری‌های اجتماعی می‌پردازد، در این راستا نقشی کلیدی ایفا می‌کند. این علم با شناسایی عوامل مسبب اختلافات، به تجزیه و تحلیل و ارائه راه‌حل‌های مناسب برای رفع این چالش‌ها می‌پردازد. واژه "آسیب‌شناسی" ابتدا در حوزه علوم پزشکی مطرح شد و سپس به سایر علوم نظیر علوم سیاسی، جامعه‌شناسی و در نهایت علوم اداری و مدیریتی نیز راه یافت (اسدی و همکاران، ۱۳۹۹).

در علم حسابرسی، آسیب‌شناسی به بررسی عواملی می‌پردازد که مانع از تحقق اهداف حسابرسی دقیق و بی‌طرفانه می‌شوند. این علم با شناسایی این موانع، راه‌حل‌های لازم برای ساماندهی امور و ارتقای کیفیت حسابرسی را ارائه می‌دهد (براون و اسمیت^۴، ۲۰۲۱). مطالعات آسیب‌شناسی در حسابرسی به دنبال کاهش فاصله بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در این حوزه است. این امر با شناسایی و رفع چالش‌های موجود، به ارتقای اعتماد به نفس ذینفعان و افزایش کارایی فرایند حسابرسی کمک می‌کند. آسیب‌پذیری در حسابرسی می‌تواند در سه سطح مقدماتی، بحرانی و خطرناک دسته‌بندی شود. هر یک از این سطوح، پیامدها و راه‌حل‌های خاص خود را به دنبال دارند. علاوه بر این، آثار و پیامدهای آسیب‌پذیری در حسابرسی می‌توانند در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت آشکار شوند. شدت و عمق این اختلالات نیز بر اساس سطح و نوع آسیب‌پذیری، از کم و سطحی تا عمیق و قابل‌توجه، متغیر خواهد بود. آسیب‌شناسی به عنوان ابزاری کارآمد در حسابرسی، به شناسایی و رفع موانع موجود در مسیر انجام حسابرسی دقیق و بی‌طرفانه کمک می‌کند. با به‌کارگیری این علم، می‌توان به ارتقای کیفیت حسابرسی، افزایش اعتماد ذینفعان و در نهایت، شفافیت و سلامت سیستم‌های مالی دست یافت (جانسون و پاتل^۵، ۲۰۲۰).

• **ذینفعان شرکت‌ها:** ذینفعان شرکت‌ها، اعم از سهامداران، اعتباردهندگان و مشتریان، نیز از دعاوی حقوقی علیه حساب‌برسان متضرر می‌شوند. چرا که این دعاوی می‌توانند به بی‌اعتمادی به صحت و سلامت صورت‌های مالی شرکت‌ها و در نهایت کاهش ارزش سهام، افزایش نرخ بهره و از دست رفتن مشتریان منجر شوند (فرانسیس و یو^۱، ۲۰۱۸).

۲-۳- مخاطرات علیه حساب‌برسان

حساب‌برسان در فرآیند انجام وظایف خود، با طیف وسیعی از اطلاعات و شواهد روبرو می‌شوند. در مواردی، ممکن است حسابرس قبل از شروع کار حسابرسی، نسبت به صحت و درستی برخی از اطلاعات یا عملکردهای مورد رسیدگی، دچار شک و تردید باشد. این پدیده که به عنوان "شک از پیش" شناخته می‌شود، می‌تواند پیامدهای منفی بر قضاوت و بی‌طرفی حسابرس داشته باشد (اسمیت و جونز^۲، ۲۰۲۰).

مخاطراتی که در داخل و خارج موسسات حسابرسی بر علیه حساب‌برسان مطرح می‌شود شامل اختلافات داخل موسسات حسابرسی، اختلافات بین موسسات حسابرسی با شرکت‌های طرف قرار داد حسابرسی، اختلافات بین موسسات حسابرسی با جامعه حسابداران رسمی ایران، و اختلافات بین موسسات حسابرسی با سازمان‌های دولتی می‌باشد (محمدی، ۱۳۹۹).

در دسته اول، اختلافات داخل موسسات حسابرسی ممکن است شامل توزیع کارها بین مدیران و کارکنان، نگرش بندهای گزارش حسابرسی، مدیریت موسسه و توزیع سود موسسه باشد. در دسته دوم، اختلافات بین موسسات حسابرسی و شرکت‌ها ممکن است به دلیل عدم توافق بر سر بندهای گزارش حسابرسی، توقعات غیرواقعی شرکت‌ها، و نقض توافقات قراردادی ایجاد شود. در دسته سوم، اختلافات بین موسسات حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی ایران ممکن است بر سر اموری مانند تأمین کیفیت حسابرسی و اجرای احکام انتظامی باشد. در دسته چهارم، اختلافات بین موسسات حسابرسی و سازمان‌های دولتی ممکن است مربوط به نحوه رسیدگی به اسناد و مدارک مالی موسسات حسابرسی توسط سازمان‌های دولتی باشد (جانسون و براون^۳، ۲۰۱۸).

پژوهش‌های متعددی در این زمینه صورت گرفته است که نشان می‌دهد مخاطرات علیه حساب‌برسان از جمله عوامل مؤثر بر عملکرد و اعتبار این حرفه می‌باشد. این پژوهش‌ها نشان می‌دهند

⁴ Brown & Smith.

⁵ Johnson & Patel.

¹ Francis & Yu.

² Smith & Jones.

³ Johnson & Brown.

۲-۵- داوری حقوقی و قضایی

داوری حقوقی، به عنوان یکی از روش‌های حل و فصل اختلافات، اهمیت بسیاری در عصر حاضر به خود اختصاص داده است. در این روش، طرفین قرارداد، در صورت بروز اختلافات در اجرای مفاد قرارداد، به جای رسیدگی به مراجع قضایی، به داوری متوسل می‌شوند که از پیش در متن قرارداد تعیین شده است (غلامی و طباطبایی، ۱۳۹۶). در این سیاق، داوری حقوقی به معنای رفع اختلاف فی‌مابین اصحاب دعوی از طریق اختصاص آن به حکمیت اشخاصی است که طرفین دعوی آنها را به تراضی خود انتخاب می‌کنند. حکم صادر شده توسط داور، برای طرفین لازم‌الاجرا بوده و از اعتبار احکام قضایی برخوردار است. مزایای داوری حقوقی بسیار گسترده است. این امر شامل سرعت بالا در رسیدگی به اختلافات، حفظ حریم خصوصی، انعطاف‌پذیری در انتخاب داوران با تخصص مرتبط، و کاهش هزینه‌ها نسبت به رسیدگی به مراجع قضایی است (سینگ و جونز^۱، ۲۰۲۰).

در حوزه حسابرسی نیز، داوری حقوقی به عنوان یک ابزار موثر برای حل و فصل اختلافات مرتبط با کیفیت گزارشگری حسابرسی و عملکرد حسابرسان مورد استفاده قرار می‌گیرد. مواردی همچون اختلافات مربوط به کیفیت گزارشگری حسابرسی، عملکرد حسابرسان، تعهدات قراردادی بین حسابرسان و ذینفعان، و جبران خسارات ناشی از قصور یا تقصیر حسابرسان، از جمله مواردی هستند که می‌توانند از طریق داوری حقوقی حل و فصل شوند (نوروزی و اخوان طریقه، ۱۳۹۶). با این توصیفات، مشخص است که داوری حقوقی به عنوان یک روش جایگزین کارآمد برای حل و فصل اختلافات، نقش مهمی را در حوزه حقوقی و قضایی ایفا می‌کند و در حوزه حسابرسی نیز، به عنوان یک ابزار موثر برای بهبود کیفیت گزارشگری و عملکرد حسابرسان شناخته می‌شود.

۲-۶- راهکارهای پیشگیرانه:

همان گونه که قبلتر بیان شد حرفه حسابداری، نقشی محوری در حفظ سلامت و شفافیت نظام اقتصادی ایفا می‌کند. حسابرسان به عنوان ناظران مستقل و امین، وظیفه‌ی خطیر بررسی و تأیید صحت اطلاعات مالی شرکت‌ها را بر عهده دارند (راما کریشنان^۲، ۲۰۲۱). با این حال، در سال‌های اخیر، شاهد افزایش نگران‌کننده‌ی دعاوی حقوقی علیه حسابرسان بوده‌ایم که می‌تواند تبعات منفی متعددی از جمله ضرر مالی،

خنده‌دار شدن اعتبار حرفه‌ای و ایجاد بار روانی برای این افراد به دنبال داشته باشد. مقابله با این چالش، نیازمند اتخاذ رویکردی جامع و چندجانبه است که ابعاد مختلفی را در بر می‌گیرد (کریشنان^۳، ۲۰۲۲). ارتقای دانش و مهارت‌های تخصصی حسابرسان، اولین قدم در این مسیر است. این امر از طریق سرمایه‌گذاری در آموزش‌های تخصصی و به‌روزرسانی مداوم دانش و مهارت‌ها در زمینه استانداردهای حسابرسی، مدیریت ریسک، اخلاق حرفه‌ای و حقوق مرتبط با حسابرسی قابل تحقق است (آقامیری و نوروزی، ۱۳۹۸). استفاده از روش‌های نوین آموزشی مانند دوره‌های آنلاین، کارگاه‌های عملی و شبیه‌سازی‌های واقعی، می‌تواند به ارتقای اثربخشی و جذابیت این آموزش‌ها کمک کند (کناپ^۴، ۲۰۲۰). در کنار ارتقای دانش و مهارت‌های تخصصی، تقویت فرهنگ مدیریت ریسک در سطح سازمانی از اهمیت بالایی برخوردار است. استقرار سیستم‌های کنترل کیفی جامع و کارآمد، آموزش کارکنان در زمینه شناسایی، ارزیابی و مدیریت ریسک‌های مرتبط با حسابرسی، ایجاد سازوکارهای مناسب برای گزارش‌دهی و رفع نواقص و ترویج فرهنگ پاسخگویی و شفافیت در انجام وظایف حسابرسی، از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند به تقویت این فرهنگ در سطح سازمانی کمک کنند (کنکل و همکاران^۵، ۲۰۱۶). همچنین بیمه مسئولیت حرفه‌ای با پوشش کافی و متناسب با سطح ریسک فعالیت‌های حسابرسی، گامی دیگر در جهت حفظ منافع حسابرسان در برابر دعاوی حقوقی است. انتخاب شرکت بیمه معتبر و بررسی دقیق شرایط و تعهدات بیمه‌نامه، از جمله مواردی است که باید در هنگام تهیه این بیمه مورد توجه قرار گیرد (آلالی و فوگارتی^۶، ۲۰۱۷).

راهکارهای دیگر این زمینه مستندسازی دقیق و شفاف تمامی مراحل فرآیند حسابرسی می‌باشد؛ از جمله برنامه‌ریزی، انجام کارها، یافته‌ها و گزارش نهایی، در صورت بروز هرگونه مشکل، به حسابرسان در دفاع از عملکرد خود در مراجع قانونی کمک خواهد کرد. استفاده از ابزارها و روش‌های نوین مستندسازی مانند نرم‌افزارهای تخصصی و سیستم‌های مدیریت مستندات و حفظ اسناد و مدارک به طور کامل و امن، از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند به مستندسازی دقیق فرآیند حسابرسی کمک کنند (بهن و رایلی^۷، ۲۰۲۰). برقراری ارتباط موثر و شفاف با ذینفعان کلیدی، از جمله مدیران شرکت‌ها، سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و نهادهای نظارتی، از

⁵ Knechel.

⁶ Alali & Fogarty.

⁷ Behn & Riley.

¹ Singh & Jones.

² Ramakrishnan.

³ Krishnan.

⁴ Knapp.

هستند، احتمال کمتری برای انجام حسابرسی‌های با کیفیت بالا دارند. این امر به این دلیل است که حسابرسان این شرکت‌ها ممکن است محتاطانه‌تر عمل کنند و از اتخاذ تصمیمات قاطع که برای ارائه یک حسابرسی با کیفیت بالا ضروری است، خودداری کنند. علاوه بر این، نویسندگان دریافته‌اند که شرکت‌هایی که با دعاوی حقوقی حسابرسی مواجه هستند، بیشتر احتمال دارد که توسط سازمان‌های نظارتی حسابرسی شوند. این امر به این دلیل است که سازمان‌های نظارتی ممکن است نگران باشند که این شرکت‌ها در معرض خطر بیشتری برای ارتکاب تقلب یا سایر تخلفات حسابداری قرار گیرند. مطابق یافته‌های پژوهش دعاوی حقوقی می‌تواند تأثیر منفی بر کیفیت حسابرسی داشته باشد. این امر می‌تواند به نوبه خود منجر به افزایش خطر صورت‌های مالی نادرست و سایر مشکلات حسابداری شود.

همچنین، هوانگ و همکاران^۴ (۲۰۲۴)، در مطالعه‌ای به بررسی اثر تعامل بین پیش‌بینی‌های تحلیلگر، تخصص حسابرس و اهمیت اقتصادی مشتری بر افشای فرصت‌طلبانه موارد احتمالی زیان دادرسی^۵ توسط شرکت‌ها پرداختند. نویسندگان استدلال می‌کنند که شرکت‌هایی که انتظار دارند فقط پیش‌بینی‌های تحلیلگر را برآورده کنند، انگیزه بیشتری برای پنهان کردن اطلاعات منفی از طریق افشای فرصت‌طلبانه دارند. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که پیش‌بینی‌های تحلیلگر، تخصص حسابرس و اهمیت اقتصادی مشتری همگی می‌توانند بر تمایل شرکت‌ها به افشای فرصت‌طلبانه موارد احتمالی زیان دادرسی تأثیر بگذارند. این یافته‌ها برای ذینفعان مختلف از جمله سرمایه‌گذاران، حسابرسان و تنظیم‌کننده‌ها حائز اهمیت است. دعاوی حقوقی نه تنها بر کیفیت حسابرسی، بلکه بر رفتار حسابرسان نیز تأثیر می‌گذارد. مطالعات نشان داده‌اند که حسابرسان در مواجهه با خطر دعاوی حقوقی، محتاط‌تر عمل می‌کنند و ممکن است احتمال صدور گزارش‌های مشروط را افزایش دهند. به عنوان مثال، چای و همکاران^۶ (۲۰۲۱) دریافته‌اند که افزایش ریسک دادخواهی حسابرسان سبب افزایش احتمال دریافت وام‌های بانکی توسط صاحبکاران، کاهش هزینه بدهی، افزایش کیفیت حسابرسی، بهبود کیفیت گزارشگری مالی، کاهش سطح اقلام تعهدی، افزایش اظهارنظر تداوم فعالیت، کاهش تجدید ارائه صورت‌های مالی و بهبود کیفیت اقلام تعهدی در پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی می‌شود.

سوءتفاهمات و در نهایت طرح دعاوی حقوقی جلوگیری می‌کند (واگل و کالچوا^۱، ۲۰۱۸). ارائه اطلاعات دقیق و به‌روز در مورد پیشرفت کار حسابرسی، یافته‌ها و هرگونه نگرانی بالقوه، و استفاده از زبان ساده و قابل فهم برای همگان، از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند به برقراری ارتباط موثر و شفاف با ذینفعان کمک کنند (صادقی و همکاران، ۱۳۹۹). اصلاح قوانین و مقررات حاکم بر حرفه حسابرسی با هدف شفاف‌تر کردن وظایف و مسئولیت‌های حسابرسان، تقویت استقلال حرفه حسابرسی، ایجاد تعادل بین منافع ذینفعان مختلف و به‌روزرسانی آنها با تحولات نوظهور در دنیای تجارت، می‌تواند به کاهش دعاوی حقوقی کمک کند (حیرانی و همکاران، ۱۳۹۹). نهادهای نظارتی بر حرفه حسابرسی نیز باید با نظارت دقیق و مستمر بر عملکرد حسابرسان و شرکت‌های حسابرسی، تخلفات را شناسایی کرده و با متخلفان برخورد قاطع و عبرت‌آموز کنند. ارائه رهنمودها، دستورالعمل‌ها و راهنمایی‌های تخصصی به حسابرسان توسط این نهادها، به ارتقای کیفیت حسابرسی و کاهش ریسک دعاوی حقوقی کمک خواهد کرد (ملکی‌نژاد و فرهادیان، ۱۳۹۷). بنابراین مطابق مبانی نظری می‌توان بیان نمود که با اتخاذ این رویکرد جامع و چندجانبه، می‌توانیم گامی موثر در جهت پیشگیری از دعاوی حقوقی علیه حسابرسان برداریم و به حفظ سلامت، شفافیت و پویایی نظام اقتصادی یاری برسانیم. این امر، در نهایت منجر به ارتقای اعتماد عمومی به حرفه حسابداری و تقویت ثبات و سلامت اقتصادی جامعه خواهد شد.

۳- پیشینه پژوهش

۳-۱- پیشینه خارجی

مطالعات متعددی به بررسی رابطه بین دعاوی حقوقی و کیفیت حسابرسی پرداخته‌اند. نتایج این تحقیقات نشان می‌دهد که دعاوی حقوقی می‌تواند تأثیر منفی بر کیفیت حسابرسی داشته باشد. به عنوان مثال، عبدالله و همکاران^۲ (۲۰۲۱) در مطالعه خود دریافته‌اند که دعاوی حقوقی تأثیر قابل توجهی بر کیفیت حسابرسی مؤسسه‌های حسابرسی بزرگ دارد، اما برای مؤسسه‌های حسابرسی غیربزرگ تأثیر قابل توجهی ندارد. این امر نشان می‌دهد که مؤسسه‌های حسابرسی بزرگ به دلیل منابع و تجربه بیشتر، در برابر دعاوی حقوقی آسیب‌پذیرتر هستند و در نتیجه کیفیت کار آنها تحت تأثیر منفی این دعاوی قرار می‌گیرد. ماکسیموف و همکاران^۳ (۲۰۲۴) نیز در مطالعه خود نشان دادند که شرکت‌هایی که با دعاوی حقوقی حسابرسی مواجه

⁴ Huang, et al.

⁵ contingent litigation losses

⁶ Chai, et al.

¹ Wagl & Kaltcheva.

² Abdullah et al.

³ Maksymov, et al.

باشد و زمانی که میزان تحریف‌ها در محدوده‌ای باشد که منوط به قضاوت حرفه‌ای بیشتر حسابرسان است.

ژانگ و همکاران^۴ (۲۰۲۲) نشان دادند که مؤسسه‌های حسابرسی با افزایش تلاش حسابرسی خود به افزایش مسئولیت قانونی در مواجهه با ریسک دادخواهی پاسخ می‌دهند و افزایش تلاش حسابرسی برای صاحبکاران پریسک، بارزتر است. به این ترتیب، افزایش تلاش حسابرسی در شرایط ریسک دادخواهی برای مشتریانی که در وضعیت آشفتگی مالی هستند و اقدام تعهدی اختیاری بالاتری دارند، بیشتر است.

۳-۲- پیشینه داخلی

در حالی که ادبیات بین‌المللی مملو از تحقیقات پیرامون تأثیر دعاوی حقوقی بر کیفیت حسابرسی و رفتار حسابرس است، مطالعات فارسی در این حوزه محدودتر بوده‌اند. با این حال، تحقیقات انجام شده درک عمیق‌تری از این چالش کلیدی و پیامدهای آن برای ذینفعان مختلف را به ارمغان آورده است. برخی از مطالعات انجام شده در این زمینه عبارتند از:

بررسی رابطه بین ریسک دادخواهی حسابرسان و کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (۱۳۹۹) توسط حیدری و همکاران: این مطالعه نشان می‌دهد که ریسک دادخواهی حسابرسان با کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی دارد. به عبارت دیگر، افزایش ریسک دادخواهی حسابرسان با کاهش کیفیت حسابرسی همراه است.

بررسی تأثیر ریسک دادخواهی حسابرسان بر رفتار حسابرسان در ایران (۱۴۰۰) توسط حسینی: این مطالعه نشان می‌دهد که ریسک دادخواهی حسابرسان بر رفتار حسابرسان در ایران تأثیر می‌گذارد. به طوری که حسابرسان در مواجهه با ریسک دادخواهی بالا، محتاط‌تر عمل می‌کنند و ممکن است احتمال صدور گزارش‌های مشروط را افزایش دهند.

بررسی نقش حاکمیت شرکتی در تعدیل رابطه بین ریسک دادخواهی حسابرسان و کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (۱۴۰۱) توسط رضایی: این مطالعه نشان می‌دهد که حاکمیت شرکتی می‌تواند رابطه بین ریسک دادخواهی حسابرسان و کیفیت حسابرسی را تعدیل کند. به طوری که در شرکت‌هایی با حاکمیت شرکتی قوی، این رابطه منفی ضعیف‌تر است.

همچنین مطالعه اخیر لئون و همکاران^۱ (۲۰۲۴) به بررسی دقیق‌تر این موضوع می‌پردازد. این مطالعه با استفاده از نمونه‌ای از شرکت‌های آمریکایی در بازه زمانی ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۱، اثر دعاوی حقوقی بر احتمال صدور گزارش‌های مشروط توسط حسابرسان مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان می‌دهد که وجود دعاوی حقوقی با افزایش احتمال صدور گزارش‌های مشروط توسط حسابرسان مرتبط است. به عبارت دیگر، حسابرسانی که با خطر دعاوی حقوقی مواجه هستند، محتاط‌تر عمل می‌کنند و به احتمال زیاد برای کاهش مسئولیت خود، گزارش‌های مشروط صادر می‌کنند. همچنین نشان می‌دهد که شهرت حسابرسی می‌تواند اثر منفی دعاوی حقوقی بر احتمال صدور گزارش‌های مشروط را تا حدی خنثی کند. به عبارت دیگر، حسابرسانی که شهرت و اعتبار بالایی در صنعت دارند، از اعتماد بیشتری نزد سرمایه‌گذاران و ذینفعان برخوردارند و به همین دلیل، احتمال صدور گزارش‌های مشروط توسط آنها در مواجهه با دعاوی حقوقی کمتر است. به علاوه مطابق با نتایج این پژوهش اثر دعاوی حقوقی بر احتمال صدور گزارش‌های مشروط به شدت دعاوی حقوقی نیز بستگی دارد. برای مثال، دعاوی حقوقی با مبالغ بالا و دعاوی حقوقی که مدیران ارشد شرکت را درگیر می‌کنند، اثر قوی‌تری بر احتمال صدور گزارش‌های مشروط نسبت به دعاوی حقوقی با مبالغ پایین و دعاوی حقوقی که سطوح پایین‌تر مدیریت را درگیر می‌کنند، دارند.

تأثیر دعاوی حقوقی بر کیفیت حسابرسی و رفتار حسابرس می‌تواند تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله حاکمیت شرکتی، ویژگی‌های حسابرس و شدت تحریف‌ها قرار گیرد. به عنوان مثال، آتاوال و همکاران^۲ (۲۰۲۲) دریافته‌اند که رابطه منفی بین نوع حسابرسان امضاکننده گزارش حسابرسی با اظهارنظر تعدیل شده حسابرسی، تجدید ارائه صورت‌های مالی و اقدام تعهدی اختیاری وجود دارد. به علاوه، سازوکارهای راهبری شرکتی، ویژگی‌های حسابرس امضاکننده و مؤسسه حسابرسی سبب تعدیل این رابطه می‌شوند.

کریستینسن و همکاران^۳ (۲۰۲۲) دریافته‌اند که وقتی حسابرسان با ریسک بیشتر شامل ریسک دادخواهی ناشی از دعاوی حقوقی و ریسک از دست دادن شهرت مواجه هستند یا انگیزه‌های بیشتری برای جلب رضایت مشتریان مهم دارند، آن‌ها تحریف‌های دوره قبل را کمتر بااهمیت ارزیابی می‌کنند. این اثرات تنها زمانی رخ می‌دهند که انگیزه‌های حسابرسان برای جلوگیری از دعاوی حقوقی بیشتر یا زبان صاحبکاران برجسته‌تر

³ Christensen, et al.

⁴ Zhang, et al.

¹ Leon, et all.

² Athawale, et al.

۲-۴- سوال‌های فرعی

- ۱) عوامل علی طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حساب‌برسان کدام است؟
- ۲) عوامل زمینه‌ای طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حساب‌برسان کدام است؟
- ۳) عوامل مداخله‌گر طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حساب‌برسان کدام است؟
- ۴) مقوله‌های اصلی طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حساب‌برسان کدام است؟

۵- روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کیفی^۱ بوده و از روش تئوری مفهوم‌سازی بنیادی یا گراند تئوری^۲ به عنوان راهبرد اصلی خود بهره می‌برد. این روش، که در شمار روش‌های استقرایی^۳ و اکتشافی^۴ قرار می‌گیرد، ریشه در واقعیت داشته و به ارائه تبیینی از رویدادها به همان شکلی که رخ می‌دهند می‌پردازد. گراند تئوری به محقق این امکان را می‌دهد تا به جای اتکاء به نظریه‌های از پیش تدوین شده، به خلق نظریه و گزاره‌های جدید بر پایه داده‌های واقعی بپردازد (محمدی و خدایی، ۱۴۰۰) با توجه به فقدان مبانی نظری کافی در حوزه دعاوی حقوقی و قضایی علیه حساب‌داران، از روش گراند تئوری برای بررسی دقیق این پدیده استفاده شده است.

برای گردآوری داده‌های این پژوهش از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته^۵ استفاده شده است. این روش به دلیل انعطاف‌پذیری و عمق‌بخشی به داده‌ها، ابزاری مناسب برای پژوهش‌های کیفی به شمار می‌رود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل دو گروه است:

- **گروه اول:** متخصصین و خبرگانی که اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها
- **گروه دوم:** حساب‌برسان و متخصصان حقوقی حوزه مالی و حسابرسی در کشور

نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت هدفمند^۶ انجام شده است. روش نمونه‌گیری هدفمند به محقق این امکان را می‌دهد تا با توجه به موضوع و موقعیت پژوهش، گروه‌های هدف مناسب را برای ارائه اطلاعات کلیدی شناسایی کند (گست و همکاران^۷، ۲۰۱۷). در این پژوهش از تکنیک نمونه‌گیری گلوله برفی^۸ استفاده شده است. در این روش، واحدهای نمونه علاوه بر ارائه

بررسی اثر ریسک دادخواهی حساب‌برسان بر کیفیت حسابرسی با در نظر گرفتن نقش واسطه‌گری حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (۱۴۰۲) توسط محمدی: این مطالعه نشان می‌دهد که ریسک دادخواهی حساب‌برسان بر کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران اثر منفی دارد. حاکمیت شرکتی نیز به عنوان یک متغیر واسطه‌ای، این اثر منفی را تعدیل می‌کند. به طوری که در شرکت‌هایی با حاکمیت شرکتی قوی‌تر، اثر منفی ریسک دادخواهی حساب‌برسان بر کیفیت حسابرسی ضعیف‌تر است.

بررسی تأثیر ریسک دادخواهی حساب‌برسان بر انتخاب روش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (۱۴۰۲) توسط احمدی: این مطالعه نشان می‌دهد که ریسک دادخواهی حساب‌برسان بر انتخاب روش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران اثر می‌گذارد. به طوری که حساب‌برسان در مواجهه با ریسک دادخواهی بالا، بیشتر تمایل به استفاده از روش‌های حسابرسی محتاطانه‌تر مانند تست‌های کنترل دقیق‌تر و نمونه‌گیری‌های بزرگ‌تر دارند.

۳-۳- ضرورت انجام تحقیق در باب تأثیر دعاوی حقوقی

بر حسابرسی در ایران

رشد چشمگیر دعاوی حقوقی علیه حساب‌برسان در ایران، ضرورت انجام تحقیقات عمیق و جامع در این زمینه را به طور فزاینده‌ای آشکار می‌سازد. مطالعات انجام شده در سطح بین‌المللی، اثر مخرب دعاوی حقوقی بر کیفیت حسابرسی و رفتار حساب‌برسان را به اثبات رسانده است. با این وجود، کمبود تحقیقات در این حوزه در ایران، درک ما از این چالش کلیدی را محدود می‌کند. انجام تحقیقات در این زمینه می‌تواند به درک عمیق‌تر عوامل مؤثر بر ریسک دعاوی حقوقی، ارائه راهکارهای اثربخش برای مدیریت این ریسک و در نهایت به ارتقای کیفیت حسابرسی و شفافیت در نظام گزارشگری مالی ایران منجر شود.

۴- سوالات تحقیق

۴-۱- سوال اصلی

الگوی عوامل تعیین‌کننده طرح دعاوی و داوری حقوقی و قضایی علیه حساب‌برسان دارای چه ویژگی‌ها و مولفه‌هایی است؟

⁵ Semi Structured

⁶ Purposive

⁷: Guest, et al.

⁸ Snowball

¹ Qualitative

² Grounded Theory

³ Inductive

⁴ Exploratory

ادامه یافت که ایده‌های جدیدی حاصل نشد، به عبارتی تا زمانی که اشباع نظری رخ داد. لازم به ذکر است که با وجود مشاهده تکرار کدها از مصاحبه. پانزدهم فرایند گردآوری داده‌ها تا مصاحبه ۲۰ ادامه یافت تا از اشباع کامل نظری اطمینان حاصل شود. در مجموع، ۲۰ مصاحبه انجام شد و اطلاعات مربوط به مشخصات مصاحبه شونده‌گان در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

اطلاعات مربوط به خود، اطلاعاتی را نیز در مورد سایر واحدهای جامعه در اختیار محقق قرار می‌دهند (استراوس و کوربین^۱، ۲۰۰۸).

فرایند نمونه‌گیری به این صورت بود که ابتدا یک گروه اولیه برای مصاحبه انتخاب و سپس بر اساس معرفی افراد این گروه، با سایر گروه‌های هدف مصاحبه انجام شد. مصاحبه‌ها تا زمانی

جدول ۱: مشخصات مصاحبه شونده‌گان

ردیف	تخصص	سابقه کار (سال)	کد مصاحبه
۱	عضو هیئت علمی دانشگاه	۲۰	۱M
۲	عضو هیئت علمی دانشگاه	۱۵	۲M
۳	عضو هیئت علمی دانشگاه	۱۰	۳M
۴	حسابدار رسمی	۱۸	۱A
۵	حسابدار رسمی	۱۲	۲A
۶	کار شناس رسمی دادگستری در امور حسابداری و حسابرسی	۱۵	۱L
۷	کار شناس رسمی دادگستری در امور حسابداری و حسابرسی	۱۰	۲L
۸	عضو هیئت علمی دانشگاه	۸	۴M
۹	حسابدار رسمی	۶	۳A
۱۰	کار شناس رسمی دادگستری در امور حسابداری و حسابرسی	۵	۳L
۱۱	عضو هیئت علمی دانشگاه	۷	۵M
۱۲	حسابدار رسمی	۵	۴A
۱۳	کار شناس رسمی دادگستری در امور حسابداری و حسابرسی	۴	۴L
۱۴	عضو هیئت علمی دانشگاه	۶	۶M
۱۵	حسابرس داخلی	۱۰	۱AI
۱۶	حسابرس داخلی	۸	۲AI
۱۷	مدیر مالی شرکت	۱۲	۱FM
۱۸	مدیر مالی شرکت	۱۰	۲FM
۱۹	قاضی دادگاه	۱۵	۱J
۲۰	قاضی دادگاه	۱۲	۲J

۶- یافته‌های تحقیق

در پژوهش‌های کیفی، کدگذاری نقشی محوری در تبدیل داده‌های خام مصاحبه به دانش عمیق و نظریه‌های قابل تعمیم ایفا می‌کند. این فرایند، که به مثابه میکروسکوپی دقیق عمل می‌کند، شامل خواندن دقیق و خط به خط داده‌ها، تفکیک و تجزیه و تحلیل آنها به کوچکترین واحدهای معنی‌دار و سپس سازماندهی و طبقه‌بندی این واحدها در قالب کدها و مقوله‌ها می‌شود (کرسول و پته^۲، ۲۰۱۸؛ استراوس و کوربین، ۱۹۹۰). روش گراند تئوری، کدگذاری را در سه مرحله‌ی کلیدی ساماندهی می‌کند:

۱. کدگذاری باز^۳: در این مرحله، محقق بدون پیش‌فرض ذهنی، به استخراج کدهای اولیه از داده‌ها می‌پردازد.
۲. کدگذاری محوری^۴: در این مرحله، کدهای اولیه در قالب مفاهیم انتزاعی‌تر و کلی‌تر (مقوله‌ها) سازماندهی و ادغام می‌شوند.

³ Open Coding
⁴ Axial Coding

¹ Straus & Corbin
² Creswell & Poth.

۳. کدگذاری انتخابی^۱: در این مرحله، محقق از میان

مقوله‌ها، موارد کلیدی و اصلی را که از نظر تئوری از اهمیت بیشتری برخوردار هستند، انتخاب می‌کند.

در پژوهش حاضر، از هر سه مرحله‌ی کدگذاری برای تحلیل داده‌های مصاحبه استفاده شد و از نرم‌افزار مکس کیودا برای تسهیل و تسریع این فرایند بهره گرفته شد. این امر به افزایش دقت و سرعت انجام پژوهش و دستیابی به نظریه‌ای عمیق و قابل‌تعمیم از تجربیات مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها کمک کرد. استفاده از هر سه مرحله‌ی کدگذاری به طور همزمان، به جای انجام متوالی آن‌ها، کارایی روش گراند تئوری را به طور قابل‌توجهی افزایش می‌دهد (لاروسا^۲، ۲۰۰۵). در ادامه، به تفصیل به هر یک از مراحل کدگذاری پرداخته خواهد شد.

کدگذاری باز

کدگذاری باز، نخستین مرحله از فرآیند تحلیل داده‌های مصاحبه در روش گراند تئوری است. این مرحله به دلیل فقدان

محدودیت در تعداد کدها و مقوله‌ها، "باز" نامیده می‌شود و به محقق امکان می‌دهد تا با ذهنی گشوده به کاوش در داده‌ها بپردازد و مفاهیم و مقوله‌های جدید را استخراج کند (حسینی و همکاران، ۱۳۹۷). در این مرحله، محقق با خواندن دقیق و خط به خط مصاحبه‌ها، مفاهیم موجود در داده‌ها را کشف می‌کند و سپس با مقایسه و طبقه‌بندی این مفاهیم، به ساخت مقوله‌های مرتبط می‌پردازد (کوربین و استراوس، ۱۹۹۰). به عبارت دیگر، کدگذاری باز شامل خرد کردن داده‌ها، مقایسه مفاهیم، مفهوم‌پردازی و طبقه‌بندی آنها در قالب مقوله‌ها می‌شود (زندى و همکاران، ۱۳۹۸).

در پژوهش حاضر، در مرحله کدگذاری باز، ۳۸۰ کد از ۲۰ مصاحبه دقیق با خبرگان و متخصصان حوزه پژوهش استخراج شد. این کدها در ادامه به ۴۴ مفهوم انتزاعی‌تر تبدیل شده و در نهایت ۲۷ مقوله شناسایی شدند. نتایج این مرحله، شامل شکل‌گیری مفاهیم اولیه و مقوله‌های حاصل از آنها، در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. مفاهیم و مقوله‌های حاصل از مرحله کدگذاری باز

کد باز	متن مصاحبه
عدم افشای مناسب اطلاعات	عواملی مانند اختلاف در تفسیر استانداردها، نقص در اجرا حسابرسی، عدم افشای مناسب اطلاعات، تضاد منافع باشند که می‌توانند به ایجاد اختلاف و طرح دعوا منجر شوند.
نقص در اجرا اصول حسابرسی	عواملی مانند اختلاف در تفسیر استانداردها، نقص در اجرا حسابرسی، عدم افشای مناسب اطلاعات، تضاد منافع باشند که می‌توانند به ایجاد اختلاف و طرح دعوا منجر شوند.
تفسیر استانداردها	عواملی مانند اختلاف در تفسیر استانداردها، نقص در اجرا حسابرسی، عدم افشای مناسب اطلاعات، تضاد منافع باشند که می‌توانند به ایجاد اختلاف و طرح دعوا منجر شوند.
تعارض با مقررات نظام مالیاتی	عدم تاییدیه مالیاتی: اگر گزارش حسابرسی ناشی از مشکلات مالیاتی باشد، این می‌تواند منجر به تعارض با مقررات مالیاتی شود و عواقب مالی جدی را برای شرکت ایجاد کند.
عدم تاییدیه مالیاتی	عدم تاییدیه مالیاتی: اگر گزارش حسابرسی ناشی از مشکلات مالیاتی باشد، این می‌تواند منجر به تعارض با مقررات مالیاتی شود و عواقب مالی جدی را برای شرکت ایجاد کند.
کاهش اعتبار و اعتماد عمومی	گزارش حسابرسی با نقدها و عدم تاییدیه موجب کاهش اعتبار و اعتماد عمومی به شرکت مورد نظر می‌شود که می‌تواند به ضرر شرکت تاثیر بگذارد.
کاهش شاخص اعتباری شرکت‌ها	گزارش حسابرسی با نقدها و عدم تاییدیه موجب کاهش اعتبار و اعتماد عمومی به شرکت مورد نظر می‌شود که می‌تواند به ضرر شرکت تاثیر بگذارد.
فروش سهام شرکت توسط معامله‌گران	گزارش حسابرسی منفی می‌تواند منجر به نوسانات بزرگ در قیمت سهام شرکت شود و از طرف دیگر، اطلاعات نامطمئن و نگرانی‌ها می‌توانند سرمایه‌گذاران را ترغیب به خروج از بازار کنند.
عدم تمایل سرمایه‌گذاران به خرید سهام شرکت	گزارش حسابرسی منفی می‌تواند منجر به نوسانات بزرگ در قیمت سهام شرکت شود و از طرف دیگر، اطلاعات نامطمئن و نگرانی‌ها می‌توانند سرمایه‌گذاران را ترغیب به خروج از بازار کنند.

² Larossa.

¹ Selective Coding

کد باز	متن مصاحبه
نوسان قیمت سهام	گزارش حسابرسی منفی می‌تواند منجر به نوسانات بزرگ در قیمت سهام شرکت شود و از طرف دیگر، اطلاعات نامطمئن و نگرانی‌ها می‌توانند سرمایه‌گذاران را ترغیب به خروج از بازار کنند.
افزایش هزینه ناشی از دعاوی حقوقی	اختلافات میان حسابرسان و شرکت مورد حسابرسی ممکن است به دعاوی حقوقی منجر شوند، که هزینه بر و زمان‌بر خواهد بود.
از بین رفتن اعتبار موسسه حسابرسی	اختلافات در گزارش حسابرسی ممکن است منجر به افت شهرت شرکت حسابرسی شده شود که به طور مستقیم تأثیر منفی بر روابط با مشتریان و بازار دارد.
کاهش شهرت و خوشنامی موسسه حسابرسی	اختلافات در گزارش حسابرسی ممکن است منجر به افت شهرت شرکت حسابرسی شده شود که به طور مستقیم تأثیر منفی بر روابط با مشتریان و بازار دارد.
تفسیرهای مختلف از مفاد قرارداد	اگر تعهدات طرفین در قرارداد به طور کامل و روشن تعریف نشده باشد، این می‌تواند منجر به تفسیرهای مختلف و اختلافات بین طرفین شود.
ابهام در تعهدات طرفین قرارداد	اگر تعهدات طرفین در قرارداد به طور کامل و روشن تعریف نشده باشد، این می‌تواند منجر به تفسیرهای مختلف و اختلافات بین طرفین شود.
شفاف نبودن مفاد قرارداد	اگر تعهدات طرفین در قرارداد به طور کامل و روشن تعریف نشده باشد، این می‌تواند منجر به تفسیرهای مختلف و اختلافات بین طرفین شود.
تعارض منافع بین طرفین قرارداد	در صورتیکه در طول اجرای قرارداد، تعارض منافع بین حسابرس و شرکت بوجود آید، این ممکن است منجر به ایجاد اختلافات و اعتراضات شدید شود.
عدم تطابق گزارش با استانداردهای حسابرسی	اگر حسابرس نتواند به طور کامل با استانداردهای حسابرسی مطابقت داشته باشد و این موضوع در گزارش حسابرسی نمایش داده شود، شرکت ممکن است اختلافاتی بر سر این امر داشته باشد.
وارد شدن خسارت مالی به شرکت	اگر اقدامات حسابرس منجر به خسارت مالی برای شرکت شود و این خسارت نتیجه تخلف یا اهمال حسابرس باشد، شرکت ممکن است اختلافات قانونی را اعلام کند.
تخلف عمدی حسابرسی در گزارش	اگر اقدامات حسابرس منجر به خسارت مالی برای شرکت شود و این خسارت نتیجه تخلف یا اهمال حسابرس باشد، شرکت ممکن است اختلافات قانونی را اعلام کند.
سهل انگاری و اهمال حسابرس	اگر اقدامات حسابرس منجر به خسارت مالی برای شرکت شود و این خسارت نتیجه تخلف یا اهمال حسابرس باشد، شرکت ممکن است اختلافات قانونی را اعلام کند.
عدم ارائه اطلاعات کامل	اگر شرکت تعهدات خود را برای ارائه اطلاعات دقیق و کامل به حسابرس رعایت نکند، این می‌تواند باعث تردیدها و نگرانی‌های حسابرس درباره دقت و کیفیت گزارش حسابرسی شود.
نقض قوانین و استانداردهای حسابرسی	اگر حسابرس در اجرای کار خود قوانین و استانداردهای حسابرسی را رعایت نکند و اشتباهات جدی انجام دهد، این ممکن است به اختلافات و دعاوی حقوقی منجر شود.
ترجیح منافع فردی حسابرس به منافع صاحب کار	وجود تعارض منافع بین حسابرس و شرکت ممکن است به اختلافات و اعتراضات منجر شود، به ویژه اگر تعارض منافع به نحوی که منافع شخصی حسابرس بر منافع شرکت ترجیح داده شود.
افشای اطلاعات شرکت توسط حسابرس	اگر حسابرس به اطلاعات حساس شرکت دسترسی پیدا کند و این اطلاعات به نادرست افشا شوند، شرکت ممکن است اقدامات قانونی در این زمینه را اتخاذ کند.
عدم حفظ حریم خصوصی شرکت	اگر حسابرس به اطلاعات حساس شرکت دسترسی پیدا کند و این اطلاعات به نادرست افشا شوند، شرکت ممکن است اقدامات قانونی در این زمینه را اتخاذ کند.
مشخص شدن تعهدات طرفین در قرارداد	ایجاد یک قرارداد دقیق و جامع که تمام تعهدات و حقوق طرفین را مشخص کند و ابهامات را کاهش دهد، می‌تواند از اختلافات آتی جلوگیری کند.
کاهش ابهام در قرارداد	ایجاد یک قرارداد دقیق و جامع که تمام تعهدات و حقوق طرفین را مشخص کند و ابهامات را کاهش دهد، می‌تواند از اختلافات آتی جلوگیری کند.
انعقاد قرارداد شفاف و روش	ایجاد یک قرارداد دقیق و جامع که تمام تعهدات و حقوق طرفین را مشخص کند و ابهامات را کاهش دهد، می‌تواند از اختلافات آتی جلوگیری کند.

کد باز	متن مصاحبه
انعقاد قرارداد دقیق و جامع	ایجاد یک قرارداد دقیق و جامع که تمام تعهدات و حقوق طرفین را مشخص کند و ابهامات را کاهش دهد، می‌تواند از اختلافات آتی جلوگیری کند.
تدوین آیین نامه ها و رهنمودها در حوزه حسابرسی	تدوین و اجرای سیاست‌ها و رهنمودهای واضح درباره انجام حسابرسی و ارتباط با مشتریان می‌تواند از ابتدایی‌ترین مراحل در ارتباطات حسابرسان با شرکت‌ها باشد.
تدوین سیاست‌های مشخص در حوزه حسابرسی	تدوین و اجرای سیاست‌ها و رهنمودهای واضح درباره انجام حسابرسی و ارتباط با مشتریان می‌تواند از ابتدایی‌ترین مراحل در ارتباطات حسابرسان با شرکت‌ها باشد.
ارتباط و تعامل موثر بین حسابرسی و شرکت	حسابرسان و شرکت‌ها باید به صورت مداوم و در موارد ضروری ارتباط داشته باشند تا هرگونه مشکلات به موقع شناسایی و حل شود.
تعامل حسابرس با مقامات ناظر	حسابرسان باید با مقامات ناظر همکاری داشته باشند و از اطلاعات خود به این مقامات در مورد تخلفات یا مشکلات خبر دهند.
تعامل موسسه حسابرسی با صاحب کاران	عوامل داخلی شامل کیفیت کار و مدیریت داخلی، تدابیر امنیتی و محرمانگی، تعامل با مشتریان می‌تواند باعث افزایش یا کاهش دعاوی حقوقی علیه حسابرسان شود.
تدابیر امنیتی و محرمانگی	عوامل داخلی شامل کیفیت کار و مدیریت داخلی، تدابیر امنیتی و محرمانگی، تعامل با مشتریان می‌تواند باعث افزایش یا کاهش دعاوی حقوقی علیه حسابرسان شود.
کیفیت کار و مدیریت داخلی	عوامل داخلی شامل کیفیت کار و مدیریت داخلی، تدابیر امنیتی و محرمانگی، تعامل با مشتریان می‌تواند باعث افزایش یا کاهش دعاوی حقوقی علیه حسابرسان شود.
شرایط حاکم بر بازار و رسانه های انتشار اخبار	همچنین عوامل خارج از موسسه حسابرسی شامل تغییرات در قوانین و مقررات و همچنین شرایط حاکم بر بازار و رسانه‌ها و انتشار اخبار باعث افزایش یا کاهش دعاوی حقوقی علیه حسابرسان شود.
تغییرات در قوانین و مقررات	همچنین عوامل خارج از موسسه حسابرسی شامل تغییرات در قوانین و مقررات و همچنین شرایط حاکم بر بازار و رسانه‌ها و انتشار اخبار باعث افزایش یا کاهش دعاوی حقوقی علیه حسابرسان شود.
کاهش اعتماد عمومی به گزارش‌های مالی	اعتماد عمومی به حسابرسان و حتی به سیستم حسابرسی کاهش یابد که ممکن است به مختل شدن شفافیت و صداقت در گزارش‌های مالی شرکت‌ها منجر شود.
کاهش اعتماد عمومی به نظام حسابرسی	اعتماد عمومی به حسابرسان و حتی به سیستم حسابرسی کاهش یابد که ممکن است به مختل شدن شفافیت و صداقت در گزارش‌های مالی شرکت‌ها منجر شود.
ازدیاد پرونده های قضایی	بیشترین فشار روی سیستم قضائی افزایش خواهد یافت. نقدهای علیه سیستم قضایی ممکن است افزایش یابد که می‌تواند به بهبود فرآیندها و اصلاح قوانین منجر شود.
ایجاد نهادهای موازی با موسسات حسابرسی	اعضای جامعه حسابرسان ممکن است از نظر شناخته شدن و قدرت تأثیرشان کاسته شوند. این امر می‌تواند به تغییر در نهادها و تشکل‌های مرتبط با حسابرسان منجر شود.
کاهش تاثیرگذاری جامعه حسابرسی	اعضای جامعه حسابرسان ممکن است از نظر شناخته شدن و قدرت تأثیرشان کاسته شوند. این امر می‌تواند به تغییر در نهادها و تشکل‌های مرتبط با حسابرسان منجر شود.

منبع: یافته‌های پژوهش

این پژوهش توسط اساتید برجسته حوزه مربوطه مورد مطالعه و بازبینی قرار گرفت و نظرات و پیشنهادات آن‌ها در جهت ارتقای کیفیت و انسجام نظریه نهایی لحاظ شد.

برای سنجش پایایی یافته‌ها، از روش پایایی بازآزمون استفاده شد. در این روش، ثبات و سازگاری طبقه‌بندی داده‌ها

در پژوهش حاضر، برای سنجش روایی و پایایی یافته‌ها، از روش‌های مختلفی استفاده شد. از جمله این روش‌ها می‌توان به بررسی مشارکتی، بازبینی توسط متخصصان و پایایی بازآزمون اشاره کرد. در روش بررسی مشارکتی، نتایج تحقیق به طور کامل در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت و از آنها خواسته شد تا متن نظریه را مطالعه و نظرات و پیشنهادات خود را ارائه کنند. بازخوردهای مشارکت‌کنندگان در اصلاح و تکمیل نظریه نهایی مورد استفاده قرار گرفت. در روش بازبینی توسط متخصصان،

نمودار شمار ۱ عناصر اصلی پارادایم در کدگذاری محوری قابل مشاهده است.

مقوله محوری به مثابه هسته مرکزی نظریه عمل می‌کند و سایر مقوله‌ها حول آن شکل می‌گیرند و با آن در ارتباط هستند. این مقوله کلیدی، پدیده اصلی مورد بررسی را نشان می‌دهد و سایر مقوله‌ها به عنوان مفاهیم فرعی، ابعاد و جنبه‌های مختلف این پدیده را تبیین می‌کنند (فلاحی نژاد و همکاران، ۱۳۹۸). شرایط علی، مقوله‌هایی هستند که به عنوان پیش‌زمینه و علل بروز پدیده محوری عمل می‌کنند. این شرایط، عواملی هستند که در شکل‌گیری و پیدایش پدیده محوری نقشی اساسی ایفا می‌کنند و می‌توان آن‌ها را به عنوان ریشه‌ها و خاستگاه این پدیده در نظر گرفت. شرایط زمینه‌ای، به مجموعه‌ای از شرایط خاص و محدود اشاره دارد که بستر وقوع پدیده محوری را فراهم می‌کنند. این شرایط، دربرگیرنده عواملی هستند که در شکل‌گیری و تداوم پدیده محوری نقشی حائز اهمیت دارند و زمینه را برای بروز و ظهور آن مهیا می‌کنند. شرایط مداخله‌گر، به مجموعه‌ای از شرایط عمومی و کلی اشاره دارد که بر نحوه اعمال راهبردها برای مدیریت پدیده محوری اثر می‌گذارند. این شرایط می‌توانند تسهیل‌کننده یا محدودکننده راهبردها باشند و در نهایت، بر اثربخشی آنها در مواجهه با پدیده محوری تأثیرگذار باشند. راهبردها، به مجموعه‌ای از کنش‌ها و تعاملات هدفمند اشاره دارد که توسط افراد یا گروه‌ها برای مدیریت و کنترل پدیده محوری به کار گرفته می‌شوند. این راهبردها، در واقع، واکنش‌ها و اقداماتی هستند که برای مقابله با پدیده محوری و پیامدهای آن طراحی و اجرا می‌شوند. پیامدها، به نتایج و دستاوردهای ناشی از اعمال راهبردها برای مدیریت پدیده محوری اشاره دارد. این پیامدها می‌توانند مثبت یا منفی باشند و نشان‌دهنده اثربخشی یا عدم اثربخشی راهبردهای اتخاذ شده در قبال پدیده محوری باشند. نمودار شماره (۲)، حاصل تحلیل دوباره داده‌ها بر اساس مدل پارادایم است و به طور تصویری، روابط و اتصالات میان مقوله محوری، شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها را در این پژوهش نشان می‌دهد.

در طول زمان مورد بررسی قرار گرفت^۱. ۴ مصاحبه به صورت تصادفی از میان کل مصاحبه‌ها انتخاب و هر یک در دو نوبت مجزا با فاصله زمانی ۳۶ روز کدگذاری شدند. سپس کدهای حاصل از هر مصاحبه در دو نوبت کدگذاری با یکدیگر مقایسه شدند و شاخص ثبات برای هر مصاحبه محاسبه شد. نتایج محاسبه شاخص ثبات نشان‌دهنده پایایی مناسب تحلیل و قابلیت اعتماد کدگذاری است. جدول شماره ۳ نتیجه میزان پایایی بازآزمون را نشان می‌دهد.

جدول ۴: نتایج بررسی پایایی بازآزمون

عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بازآزمون
اول	۶۴	۴۱	۲۳	۶۴.۰۶٪
هفتم	۵۲	۳۳	۱۹	۶۳.۴۶٪
پانزدهم	۳۲	۲۱	۱۱	۶۵.۶۳٪
نوزدهم	۴۶	۲۹	۱۷	۶۳.۰۴٪
مجموع	۲۵۰	۱۶۴	۸۶	۶۵.۶۰٪

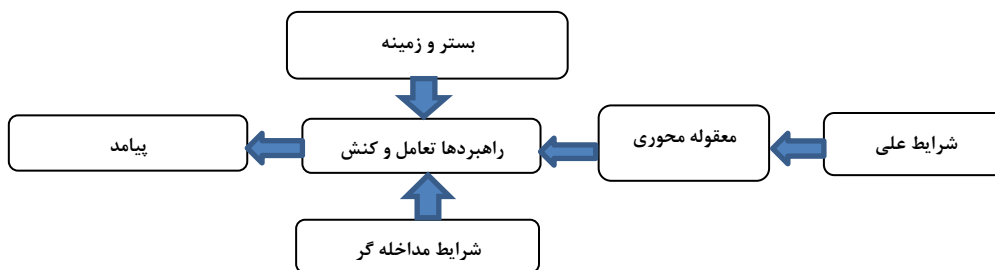
کدگذاری محوری

کدگذاری محوری، دومین مرحله از روش گراند تئوری است که به دلیل نیاز به تمرکز و دقت بیشتر، از اهمیت بالایی برخوردار است. این مرحله، فرایندی تحلیلی است که در آن محقق با مرتبط کردن گروه‌های کدها به زیرگروه‌هایشان، انسجام و ساختاری منسجم به نظریه نوظهور می‌بخشد. نام‌گذاری این مرحله به عنوان "محوری" به این دلیل است که کدگذاری حول یک گروه مرکزی یا مقوله محوری انجام می‌شود و سایر مقوله‌ها با توجه به ارتباطشان با این مقوله محوری سازماندهی و طبقه‌بندی می‌شوند (استراوس و کوربین، ۲۰۰۸). در این مرحله، محقق ابتدا یکی از مقوله‌های کلیدی را به عنوان مقوله محوری انتخاب می‌کند. این مقوله محوری، همان پدیده اصلی یا هسته مرکزی نظریه است که سایر مقوله‌ها حول آن شکل می‌گیرند. سپس، محقق به بررسی روابط میان مقوله محوری و سایر مقوله‌ها می‌پردازد و آنها را در قالب شرایط علی، راهبردها (کنش و تعاملات)، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر و پیامدها طبقه‌بندی می‌کند. این طبقه‌بندی، به تبیین دقیق‌تر و عمیق‌تر پدیده محوری و ارائه تصویری جامع از نظریه کمک می‌کند. در

بالتر از ۶۰ درصد باشد، می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مناسب است و در نتیجه قابلیت اعتماد کدگذاری تأیید می‌شود (خواستار، ۱۳۸۶)

² Straus, A & Corbin.

^۱ پایایی بازآزمون یا شاخص ثبات به این صورت است که ابتدا تعداد توافقات دو برابر شده و حاصل بر تعداد کل کدها تقسیم می‌شود. اگر مقدار به دست آمده عددی

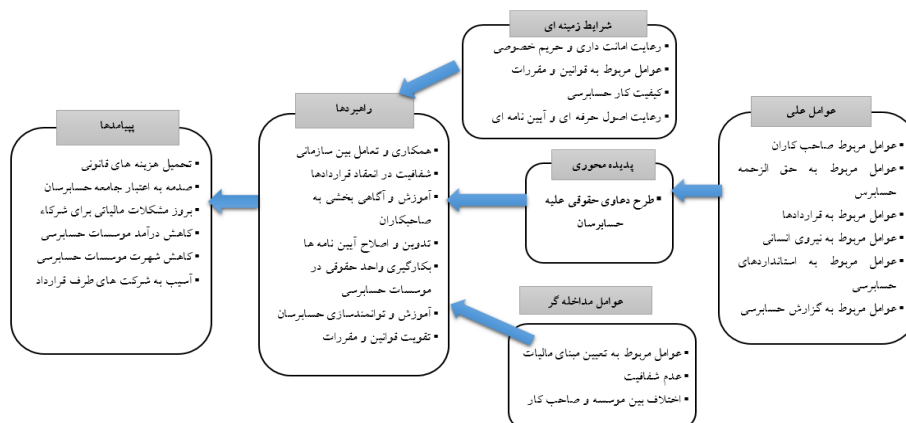
نمودار ۱: عناصر اصلی پارادایم در کدگذاری محوری

کدگذاری انتخابی

کدگذاری انتخابی، به عنوان سومین و آخرین مرحله از روش گراند تئوری، نقشی محوری در ارتقا و پالایش نظریه نوظهور ایفا می‌کند. این مرحله، فرایندی تحلیلی و خلاقانه است که محقق را قادر می‌سازد تا با یکپارچه‌سازی و غنی‌سازی مقوله‌های استخراج شده در مراحل قبلی کدگذاری، نظریه‌ای جامع، منسجم و گویا را تدوین کند (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰). در این مرحله، محقق با تکیه بر درک عمیق خود از پدیده مورد مطالعه و با بهره‌گیری از نتایج دو مرحله قبلی کدگذاری، به سازماندهی و غنی‌سازی مقوله‌ها می‌پردازد. هدف اصلی این مرحله، ایجاد ارتباطی نظام‌مند و منطقی بین مقوله محوری و سایر مقوله‌ها و ارائه روایتی منسجم از نظریه نهایی است. بدین منظور، محقق ممکن است مقوله‌هایی را که نیازمند اصلاح یا توسعه بیشتر هستند، بازنگری و ارتقا دهد (فلاحی نژاد، ۱۳۹۸).

نتایج نمودار (۲) نشان می‌دهد که ۶ مقوله‌ی عوامل مربوط صاحب کاران، عوامل مربوط به حق الزحمه حسابرس، عوامل مربوط به قراردادها، عوامل مربوط به نیروی انسانی (حسابرس)، عوامل مربوط به استانداردهای حسابرسی و عوامل مربوط به گزارش حسابرسی می‌باشند؛ شرایط علی تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهند که انتظار می‌رود با وجود بستر و زمینه و شرایط

مداخله‌گر و راهبردها تعامل و کنش مناسب، به آن دست یافت. مقوله طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حسابرسان به عنوان مقوله محوری انتخاب گردید پدیده‌ای که اساس و محور فرایند است. رعایت امانت داری و حریم خصوصی، عوامل مربوط به قوانین و مقررات، کیفیت کار حسابرسی و رعایت اصول حرفه‌ای و آیین‌نامه‌های شرایط زمینه‌ای تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهد که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند. راهبردهای پژوهش حاضر همکاری و تعامل بین سازمانی و شفافیت در انعقاد قراردادها، بکارگیری واحد حقوقی در موسسات حسابرسی، آموزش و آگاهی بخشی به صاحبکاران، آموزش و توانمندسازی حسابرسان و تقویت قوانین و مقرراتی باشد؛ که بیانگر رفتارها، فعالیت‌ها و تعاملات هدفداری هستند که در پاسخ به مقوله محوری و تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر، اتخاذ می‌شوند. رعایت اصول حرفه‌ای و آیین‌نامه‌ای، عوامل مربوط به تعیین مبنای مالیات، عدم شفافیت و اختلاف بین موسسه و صاحب کار نیز شرایط عام و ساختاری هستند که مداخله سایر عوامل را تسهیل یا محدود می‌کنند. پیامدهای حاصل از اتخاذ این رویدادها شامل تحمیل هزینه‌های قانونی، صدمه به اعتبار جامعه حسابرسان، بروز مشکلات مالیاتی برای شرکا، کاهش درآمد موسسات حسابرسی، کاهش شهرت موسسات حسابرسی، آسیب به شرکت‌های طرف قرارداد می‌باشد.

نمودار ۲: مدل عوامل موثر بر طرح دعاوی حقوقی علیه حسابرسان

۷- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

حسابرسی به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام مالی، نقشی حیاتی در تضمین صحت و قابلیت اتکای اطلاعات مالی ایفا می‌کند. این امر در دنیای مدرن که پیچیدگی معاملات و حجم اطلاعات مالی به طور تصاعدی در حال افزایش است، از اهمیت دوچندان برخوردار است. با این وجود، گاه شاهد طرح دعاوی حقوقی و داوری علیه حسابرسان هستیم که می‌تواند تبعات منفی قابل توجهی برای طرفین دعوا داشته باشد. این پژوهش به منظور بررسی عوامل موثر در طرح دعاوی و داوری حقوقی و قضایی علیه حسابرسان، و ارائه راه حل‌های پیشگیرانه، انجام شد. بدین منظور از روش کیفی تئوری مفهوم‌سازی بنیادی یا گراند تئوری استفاده شده است. این روش که در زمره روش‌های استقرایی و اکتشافی قرار می‌گیرد، ریشه در واقعیت داشته و به ارائه تبیینی از رویدادها به همان شکلی که رخ می‌دهند می‌پردازد. گراند تئوری به محقق این امکان را می‌دهد تا به جای اتکاء به نظریه‌های از پیش تدوین شده، به خلق نظریه و گزاره‌های جدید بر پایه داده‌های واقعی بپردازد. برای گردآوری داده‌ها، از مصاحبه نیمه ساختار یافته با 20 متخصص و خبره در حوزه‌های حسابرسی، مدیریت، حقوق و سایر رشته‌های مرتبط، و همچنین حسابرسان و متخصصان حقوقی در حوزه مالی و حسابرسی استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان داد که عوامل مختلفی وجود دارند که تأثیر قابل توجهی بر طرح دعاوی و داوری حقوقی و قضایی علیه حسابرسان دارند. با تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی، شش مولفه اصلی شناسایی شد که هر کدام شامل عوامل مختلفی است که در طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حسابرسان نقش مهمی ایفا می‌کنند. این عوامل شامل عوامل مربوط به صاحب کاران، حق الزحمه حسابرسان، قراردادهای نیروی انسانی (حسابرس)، استانداردهای حسابرسی، و گزارش حسابرسی می‌باشند. علاوه بر این، شرایط زمینه‌ای نیز شناسایی شدند که می‌توانند بستر مناسبی برای طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حسابرسان فراهم کنند. این شرایط شامل رعایت امانت داری و حریم خصوصی، قوانین و مقررات، کیفیت کار حسابرسی، و اصول حرفه‌ای و آیین نامه‌ای می‌باشند. همچنین، مداخله‌گران و راهبردهای پیشگیری نیز شناسایی شدند که نقش مهمی در احتمالات و پیامدهای طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حسابرسان دارند. این مداخله‌گران شامل عواملی مانند تعیین مبنای مالیات، عدم شفافیت، و اختلافات میان موسسات و صاحبان کار می‌باشند. در نهایت، راهبردهای پیشگیری نیز به طور جدی مورد بررسی قرار گرفته و ۲۲ راهبرد با اهمیت شناسایی شد که می‌تواند در کاهش احتمالات و پیامدهای طرح دعاوی حقوقی و قضایی علیه حسابرسان

تأثیرگذار باشند. این راهبردها شامل همکاری و تعامل بین سازمانی، شفافیت در قراردادهای، تدوین آیین نامه‌ها، بکارگیری واحد حقوقی در موسسات حسابرسی، آموزش و آگاهی بخشی، و تقویت قوانین و مقررات می‌باشند. این نتایج، مدیران سازمان‌ها و حسابرسان را قادر می‌سازد تا بهترین راهبردها و سیاست‌ها را در پیشگیری از مواجهه با دعاوی حقوقی و قضایی مربوط به حسابرسی اتخاذ کنند و بنابراین، کیفیت کار حسابرسی را بهبود بخشند و ریسک‌های حقوقی خود را کاهش دهند.

یافته‌های این پژوهش تا حد زیادی با نتایج مطالعات پیشین، هم در سطح ملی و هم بین‌المللی، هم‌راستا است. مطالعات ژیانو و همکاران (۲۰۲۰)، چوی و همکاران (۲۰۲۰) و عبدالله و همکاران (۲۰۲۱) در سطح بین‌المللی به نقش ریسک دادخواهی در کیفیت حسابرسی و رفتار حسابرسان اشاره کرده‌اند. در سطح ملی، مطالعات حیدری و همکاران (۱۳۹۹)، حسینی (۱۴۰۰)، رضایی (۱۴۰۱)، محمدی (۱۴۰۲)، و احمدی (۱۴۰۲) نیز به نقش عواملی مانند ریسک دادخواهی، حاکمیت شرکتی، و عوامل مربوط به صاحب کاران، حق الزحمه حسابرسان، و قراردادهای در طرح دعاوی تأکید کرده‌اند. با این حال، این پژوهش نوآوری‌های قابل توجهی را نیز به ادبیات موجود اضافه می‌کند. ارائه یک چارچوب جامع و عمیق از شش مولفه اصلی به عنوان عوامل موثر در طرح دعاوی، شناسایی مداخله‌گران (مانند سازمان‌های حرفه‌ای حسابرسی، نهادهای نظارتی، و مراجع قضایی) و ارائه راهبردهای پیشگیرانه جامع (مانند همکاری و تعامل بین سازمانی، شفافیت در قراردادهای، تدوین آیین‌نامه‌ها، بکارگیری واحد حقوقی در موسسات حسابرسی، آموزش و آگاهی‌بخشی، و تقویت قوانین و مقررات) از جمله این نوآوری‌ها هستند. تفاوت‌های جزئی بین یافته‌های این پژوهش و برخی از مطالعات پیشین نیز قابل مشاهده است. به عنوان مثال، مطالعه عبدالله و همکاران (۱۴۰۱) در سطح ملی، تفاوت معنی‌داری را در اثر ریسک دادخواهی بر کیفیت حسابرسی برای موسسات حسابرسی بزرگ و کوچک نشان داده است، در حالی که این پژوهش شواهدی از این تفاوت نیافته است.

محدودیت‌های پژوهش:

هر پژوهشی، درجه‌ای به سوی دانش می‌گشاید، اما همزمان با محدودیت‌هایی نیز روبروست که درک عمیق‌تر موضوع را به چالش می‌کشد. این پژوهش نیز از این قاعده مستثنی نیست. در ادامه به بررسی این محدودیت‌ها می‌پردازیم.

محدودیت‌های ذاتی روش تحقیق:

- محدودیت در تعمیم‌پذیری: ماهیت کیفی پژوهش حاضر و اتکا به نمونه‌های محدود از خبرگان و اسناد،

- تعمیم‌پذیری یافته‌ها را به سایر جوامع و شرایط به طور کامل تضمین نمی‌کند.
  - سوگیری در تفسیر داده‌ها: هرچند استفاده از نرم‌افزار MAXQDA در تجزیه و تحلیل داده‌ها تا حد زیادی از بار ذهنی تفسیر نتایج کاسته است، اما احتمال سوگیری محقق در تفسیر داده‌ها و یافته‌ها به طور کامل از بین نمی‌رود.
  - عدم وجود چارچوب نظری پیشینی: استفاده از روش داده‌بنیاد، باعث شده تا چارچوب نظری از پیش تعیین شده‌ای وجود نداشته باشد. این امر می‌تواند تا حدی جهت‌گیری پژوهش را محدود کند.
  - محدودیت‌های مرتبط با نمونه‌گیری:
    - عدم تصادفی بودن نمونه: انتخاب نمونه به صورت هدفمند و غیرتصادفی می‌تواند تا حدی تعمیم‌پذیری یافته‌ها را به کل جامعه حسابداران رسمی ایران به خطر اندازد.
    - محدودیت در تنوع نمونه: تنوع ناکافی نمونه از نظر تجربه، سابقه و زمینه فعالیت خبرگان می‌تواند جامعه آماری حسابداران رسمی ایران را به طور کامل منعکس نکند.
    - محدودیت‌های مرتبط با زمان مطالعه:
      - ماهیت مقطعی مطالعه: انجام پژوهش به صورت مقطعی امکان بررسی تغییرات عوامل تعیین‌کننده طرح دعوا علیه حسابداران را در طول زمان فراهم نمی‌کند و نتیجه‌گیری قطعی در مورد علت و معلول را دشوار می‌سازد.
- پیشنهادهای کاربردی برای پژوهش‌های آتی:**
۱. **بررسی عمیق‌تر عوامل شناسایی شده:**
    - انجام مطالعات طولی و تجربی برای بررسی دقیق‌تر روابط علی و معلولی بین عوامل مختلف و طرح دعوا علیه حسابداران.
    - تحلیل آماری داده‌ها برای شناسایی عوامل با اهمیت تر و اولویت بندی آنها.
    - بررسی تطبیقی عوامل موثر در طرح دعوا در کشورهای مختلف و ارائه راهکارهای متناسب با هر کشور.
  ۲. **تمرکز بر جنبه‌های خاص:**
    - بررسی عمیق‌تر عوامل مربوط به نیروی انسانی (حسابداران) مانند عدم صلاحیت و تخصص، سوء نیت و تقصیر، و عدم به‌روزرسانی دانش و اطلاعات.

- تحلیل دقیق تر نقش استانداردهای حسابرسی و گزارش‌های حسابرسی در طرح دعوا.
  - بررسی تأثیر عوامل فرهنگی و اجتماعی بر بروز اختلافات و طرح دعوا علیه حسابداران.
- ۳. کاوش در زمینه‌های جدید:**
- تحلیل تأثیر تحولات اقتصادی و سیاسی بر بروز اختلافات و طرح دعوا علیه حسابداران.
  - بررسی نقش رسانه‌ها و افکار عمومی در شکل‌گیری دیدگاه‌ها و طرح دعوا علیه حسابداران.
- ۴. ارائه راه‌حل‌های نوآورانه:**
- طراحی و ارائه مدل‌های پیش‌بینی برای شناسایی و پیشگیری از طرح دعوا علیه حسابداران.
  - ارائه راهکارهای آموزشی و توانمندسازی برای ارتقای دانش و مهارت‌های حسابداران.
  - پیشنهاد اصلاحات در قوانین و مقررات مربوط به حرفه حسابرسی برای کاهش احتمال بروز اختلافات.
- ۵. توسعه تحقیقات میان‌رشته‌ای:**
- همکاری با متخصصان حقوق، روانشناسی، جامعه‌شناسی و سایر رشته‌ها برای درک عمیق‌تر عوامل موثر در طرح دعوا علیه حسابداران.
  - انجام مطالعات موردی برای بررسی دقیق‌تر جزئیات و عوامل موثر در دعاوی حقوقی علیه حسابداران.

فهرست منابع

- امینی، محمد، صادقی، مریم، & جوانمرد، امیر. (۱۳۹۹). تحلیل رابطه بین شفافیت اطلاعات مالی و خطر طرح دعوا حقوقی علیه حسابداران. *مجله حسابداری مالی و حسابرسی*، ۱۲(۲)، ۱۶۳-۱۸۰.
- احمدی، سمیه. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر ریسک دادخواهی حسابداران بر انتخاب روش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران. *مجله مطالعات حسابداری مالی*، ۵(۵)، ۵۰۰-۵۱۵.
- احمدی، سمیه، مهدوی، علی، & کریمی، زهرا. (۱۳۹۸). اثرگذاری ویژگی‌های حسابرس بر خطرات حقوقی و دعاوی علیه آن‌ها. *مجله مطالعات حسابداری و حسابرسی*، ۱۱(۳)، ۲۳۴-۲۴۸.
- احمدی لیمنجویی، سیده ستاره، آزادی، کیهان & نیک کار، بهزاد. (۱۴۰۲). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر رابطه حسابرس و کارفرما مبتنی بر رویکرد اخلاقی و تأثیر آن بر کیفیت گزارش حسابرسی با استفاده از

*مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی، * (۴)۹، ۱۴۲-۱۲۳.

صادقی، محمد، رضایی، فرزانه، زندیانی، سید محمد علی، & قنبرزاده، محمدرضا. (۱۳۹۹). تأثیر شفافیت بر کیفیت حسابرسی: مطالعه ای در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۱*(۲)، ۲۱۷-۲۳۶.

غلامی، سید مهدی؛ رحیمی، حمیدرضا؛ طباطبایی، رضا. (۱۳۹۶). "اهمیت داوری حقوقی در حل و فصل اختلافات مربوط به کیفیت گزارشگری حسابرسی: مطالعه ای در حوزه حقوقی". فصلنامه حسابداری مدیریت، ۱۱*(۲)، ۴۳۹-۴۵۸.

فلاحی نژاد، محمد؛ شریفی، زهرا؛ عسکری، محمد؛ اسدی، فرح. (۱۳۹۸). متدولوژی تحقیق کیفی: رویکردهای مفهوم‌پردازی، تحلیل مضمون و روش گراندد تئوری. تهران: انتشارات سمت.

حیرانی، فروغ، زارعیان، حسین & معین الدین، محمود. (۱۳۹۹). شناسایی شاخصه‌های مؤثر بر ریسک حسابرسی مالیاتی با روش ترکیبی اکتشافی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، 140-120، 9(33)، قربانی، شاهپور. (۱۴۰۲). تحلیل و تبیین تئوری حسابداری مالی بر چارچوب مفهومی هیأت استانداردهای حسابداری مالی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، * (53)14، 37-53.

محمد صالحی، مجید، & رجایی زاده هرنندی، احسان. (۱۴۰۱). نقش تعدیل‌کنندگی کیفیت حسابرسی بر تأثیرات حاکمیت شرکتی بر کارایی سرمایه‌گذاری. *چشم انداز حسابداری و مدیریت، * (۶۴)۵، ۵۴-۶۹.

محمدی، زهرا. (۱۴۰۲). بررسی اثر ریسک دادخواهی حسابرسان بر کیفیت حسابرسی با در نظر گرفتن نقش واسطه‌گری حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، * (۴)۴، ۴۰-۴۱۵.

محمدی، احمد، و خدایی، علیرضا. (۱۴۰۰). استفاده از تئوری مفهوم‌سازی بنیادی در تحقیقات حقوقی: یک رویکرد نوین برای تحلیل داده‌های کیفی. *مجله تحقیقات حقوقی، ۳(۲)، ۲۶۵-۲۵۰.

محمدی، رضا. (۱۳۹۹). "بررسی مخاطرات علیه حسابرسان در حوزه حسابرسی". *مجله حسابداری و حسابرسی، * (1)، 30-45.

فرآیند دلفی-فازی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، * (53)14، ۱۸-۱.

اسدی، علی؛ محمدرضا حسینی؛ مهدی اسمعیل زاده؛ اکبر جلالی. (۱۳۹۹). "آسیب‌شناسی در حسابرسی: راهبردها و چالش‌ها". *فصلنامه حسابداری و حسابرسی، * (۳)۷، ۱۵۱-۱۶۸.

حیدری، زینب، حسینی، سجاد، رضایی، مریم، محمدی، زهرا، & احمدی، سمیه. (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین ریسک دادخواهی حسابرسان و کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *مجله مطالعات حسابداری و حسابرسی، * (۱)۱، ۱۱۵-۱۰۰.

حسینی، سجاد. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر ریسک دادخواهی حسابرسان بر رفتار حسابرسان در ایران. *مجله حسابداری و حسابرسی، * (۳)۲، ۲۰۰-۲۱۵.

حسینی، زهرا؛ بابایی، مرضیه؛ نجفیان، زینب؛ عابدینی، طهمورث. (۱۳۹۷). مفهوم‌پردازی در روش گراندد تئوری: چالش‌ها و راهکارها. *مجله پژوهش‌های نوین در علوم انسانی، ۱۱(1).

رضایی، مریم. (۱۴۰۱). بررسی نقش حاکمیت شرکتی در تعدیل رابطه بین ریسک دادخواهی حسابرسان و کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه مطالعات حاکمیت شرکتی، * (۲)۳، ۳۱۵-۳۰۰.

رمضان احمدی، محمد، آهنگری، عبدالمجید، & حاجب، حمیدرضا. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر همزمان حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت سود با نقش میانجی ساختار سرمایه و عملکرد مالی. *مدیریت دارایی و تامین مالی، * (۱)۷، ۸۳-۱۰۲.

زند، مریم؛ افشاری، علی اصغر؛ امیری، محمد حسین؛ شکر، علی. (۱۳۹۸). کاربرد روش گراندد تئوری در پژوهش علوم اجتماعی. فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی ایران، ۱۸(2).

سپاه‌مشیری، محمدرضا، & صادقی، مجتبی. (۱۳۹۹). تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی شرکت‌ها: نقش میانجی حسابرسی. *حسابداری و حسابرسی، * (۲)۲۸، ۱۶۵-۱۸۶.

صابری، علی، حسینی، محمد، محمدی، زهرا، احمدی، سمیه، & علیزاده، مریم. (۱۳۹۸). بررسی اثر پیچیدگی وظایف حسابرسی بر کیفیت حسابرسی و احتمال بروز دعاوی حقوقی: مطالعه موردی در شرکت‌های حسابرسی ایران.

- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Carcello, J. A., Adams, T. L., & Glover, C. J. (2015). The Role of Auditing in Corporate Governance. *Journal of Accountancy*, 120*(3), 45-50.
- Carcello, J. A., Adams, T. L., & Glover, C. J. (2018). Corporate Governance and the Audit Committee's Role in Fraud Deterrence. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 37*(1), 149-166.
- Chai, Y., Franco, G., & Su, J. (2021). The impact of audit litigation risk on corporate financial decisions and reporting quality. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 40*(4), 1027-1052.
- Choi, J. H., Gul, F. A., & Jaggi, B. L. (2020). The impact of audit litigation on bank loan pricing. *The Journal of Finance*, 75*(4), 1821-1850.
- Christensen, A. B., Schmidhausen, K., & Seidel, H. M. (2022). Auditor incentives and the evaluation of prior-period misstatements. *Journal of Accounting and Economics*, 114*, 106851.
- Francis, J. R., & Yu, M. D. (2018). Big Data in Accounting and Auditing: A Review of its Evolutionary Path and Prospects for Future Research. *Journal of Accounting Literature*, 41*, 59-75.
- Graham, J. R., Marshall, V. J., & Meek, D. F. (2018). The Moderating Effect of Audit Quality on the Corporate Governance-Investment Efficiency Nexus. *The Accounting Review*, 93*(3), 327-355.
- Johnson, C., & Brown, D. (2018). "Challenges and Opportunities for Auditors: A Global Perspective." *International Journal of Auditing*, 15(3), 112-125.
- Johnson, Robert; Patel, Suresh. (۲۰۲۰). "Understanding Audit Risks: A Critical Review." *International Journal of Auditing*, ۱۸(۱), ۴۵-۶۲.
- Huang, H. Y., Lohwasser, E., Yu, Z., & Chang, H. (2024). Opportunistic avoidance of litigation loss accruals and the mitigating effects of auditors. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 39(2), 468-491.
- Krishnan, J., & Krishnan, J. (2022). Auditor litigation risk, audit fees, and audit quality. *The Accounting Review*, 97*(1), 95-115.
- Knapp, M. C. (2020). *Contemporary auditing: Real issues and cases*. Cengage Learning.
- Knechel, W. R., & Salterio, S. E. (2016). *Auditing: Assurance and risk*. Routledge.
- Lin, Z. J., & Chen, S. (2024). The Impact of Auditor Litigation Risk on Auditor Selection and Audit Quality: Evidence from China. *Contemporary Accounting Research*, 41*(2), 764-791.
- Loebbecke, J. K., Eining, M. M., & Willingham, J. J. (1989). Auditors' Experience with Material Irregularities: Frequency, Nature, and Detectability. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 8*(2), 1-28.
- Larossa, R. (2005). Grounded theory methods and qualitative family research. *Journal of marriage and family*, 61(4), pp.837-857.
- ملکی نژاد، محمد، & فرهادیان، محمدرضا. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر فناوری اطلاعات بر شفافیت و اطمینان سرمایه‌گذاران (مطالعه موردی: شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران). *راهبردهای توسعه مالی*, ۲*(۴)، ۱۲۹-۱۴۵.
- موحدی، سید مصطفی، & کرمی، زهرا. (۱۳۹۸). بررسی عوامل تعیین کننده طرح دعوا علیه حسابرسان (مورد مطالعه: شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران). *فصلنامه دانش حسابرسی*, ۱۲*(۴۷)، ۱-۲۱.
- نوروزی، مریم؛ اخوان طرقيه، علی. (۱۳۹۶). "نقش داوری حقوقی در حل اختلافات حسابرسان و مدیریت آنها". دو فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۲*(۱)، ۱۴۳-۱۲۵.
- Abdulrahim, M., & Haroun, H. (2016). Investigating the impact of auditor firm size on legal and arbitration disputes. *Journal of Accounting and Auditing*, 10*(2), 45-58.
- Abotaleb, A., Mahdi, H., & Ahmadi, R. (2020). Legal Action Against Auditors: Challenges and Consequences. *Journal of Auditing and Financial Management*, 1*(2), 45-58.
- Abbott, W. F., & Monsen, R. J. (2023). Auditor Litigation Risk and Audit Quality: Evidence from the U.S. Market. *Journal of Accounting Research*, 61*(1), 235-266.
- Abdullah, J., Jeyaraman, R., & Srinivasan, J. (2021). The impact of audit litigation risk on audit quality. *The Accounting Review*, 96*(2), 290-315.
- Alali, F. A., & Fogarty, T. J. (2017). The Impact of Auditor Litigation Risk on Pricing of Directors and Officers Insurance. *Journal of Forensic & Investigative Accounting*, 9*(1), 36-52.
- Athawale, S., Gou, J., Meng, X., & Zhang, X. (2022). Auditor signature diversity and audit quality: The moderating role of corporate governance mechanisms and auditor characteristics. *Journal of Accounting and Public Policy*, 63*, 107015.
- Abbott, R., Johnson, E., & Martinez, M. (2018). Multifactorial analysis of legal and arbitration disputes against auditors: A global perspective. *International Journal of Auditing*, 22*(3), 211-228.
- Behn, B. K., & Riley, R. A. (2020). Digital Document Management Systems: A Cost-Benefit Analysis for Public Libraries. *Public Library Quarterly*, 39*(1), 67-81.
- Brown, Lisa J.; Smith, Kevin R. (۲۰۲۱). "Auditing Vulnerabilities: Challenges and Solutions." *Journal of Accounting Research*, ۳۵(۲)، ۷۸-۹۵.
- Cohen, J., Taylor, M., & Anderson, S. (2019). The interplay of various factors in legal and arbitration disputes against auditors: An empirical study. *Accounting and Law Journal*, 11*(2), 89-104.

- Sink, W. R., Jr., & Loeb, V. L. (2018). Internal Auditing in a Corporate Governance Framework.
- Temitope, A. O., Anichebe, A. S., & Ifeoma, O. H. (2023). Effects of Audit Tenure and Fee on Audit Quality of Selected Food Production Companies in Nigeria. *Trinitarian: International Journal of Arts and Humanities, 1*(2).
- Wang, Y., Chen, W., & Nguyen, T. (2023). Comprehensive examination of factors influencing legal and arbitration disputes against auditors: A cross-national study. *Journal of International Accounting Research, 20*(3), 321-338.
- Wang, X., & Lu, H. (2019). Audit Market Competition, Audit Quality, and Auditor Liability: Evidence from China. *Journal of Business Ethics, 156*(4), 971-989.
- Wagle, D. P., & Kaltcheva, V. D. (2018). Transparency, Trust, and Communication: A Look into Consumer Perceptions of Corporate Social Responsibility Claims. *Journal of Marketing Communications, 24*(6), 586-606.
- Zhang, Y., Chen, L., Chen, N., & Jiang, W. (2022). The impact of audit litigation risk on audit effort: An empirical investigation. *Auditing: A Journal of Practice and Theory, 41*(1), 100748.
- Zhang, L., Kim, M., & Garcia, J. (2023). Exploring the complexities of legal and arbitration disputes against auditors: A comparative analysis. *Journal of Legal Studies in Accounting, 17*(1), 36-51.
- Leon, B., Wang, X., & Zeff, S. A. (2024). The impact of litigation risk on auditor behavior: Evidence from US companies. *The Accounting Review, 99*(2), 346-372
- Maksymov, E., Peecher, M. E., Pickerd, J., & Zhou, Y. (2024). How trial preparation factors influence audit litigation outcomes: Insights from audit litigators. *The Accounting Review, 99*(3), 373-396.
- Ramakrishnan, R. (2021). The role of auditors in economic system integrity: A literature review. *Journal of Accounting and Public Policy, 40*(4), 106872.
- Simonic, A., Smith, J., & Brown, D. (2022). Examining auditor experience and its effect on audit structure and legal arbitration process. *Journal of Accounting and Financial Management Research, 15*(4), 112-127.
- Simunic, D. A. (2019). The Changing Role of Auditors in Capital Markets: Implications for Regulation and Research. *The Accounting Review, 94*(5), 343-368.
- Smith, J., & Jones, A. (2020). "The Role of Auditors in Mitigating Risks in Modern Financial Systems." *Journal of Accounting Research, 25*(2), 45-60.
- Straus, A & Corbin, J (2008). Basic of Qualitative Research: Techniques and Procedures for developing Grounded Theory, Third Edition, Los Angeles: stage publication
- Corbin, J & Strauss, A (1990).Grounded Theory Research: Procedures, Canons, and Evaluative Criteria. *Qualitative Sociology, Vol.13, No.1.*
- Singh, Ravi; Jones, Emma. (2020). "Legal Arbitration: An Effective Tool for Resolving Disputes." *Journal of Legal Studies, 12*(3), 245-260.

پیوست

خروجی نرم افزار Maxqda

R Square

Matrix	R Square	R Square Adjusted
	R Square	R Square Adjus...
آسیب به شرکت های طرف قرارداد	0.873	0.873
آموزش و آگاهی بخشی به صاحبکاران	0.825	0.825
آموزش و توانمندسازی حسابرسان	0.577	0.575
اختلاف بین موسسه و صاحب کار	0.916	0.916
بروز مشکلات مالیاتی برای شرکاء	0.708	0.708
بکارگیری واحد حقوقی در موسسات حسابرسی	0.801	0.800
تحلیل هزینه های قانونی	0.517	0.516
تدوین و اصلاح آیین نامه ها	0.710	0.709
تقویت قوانین و مقررات	0.730	0.729
راهنماها	0.524	0.521
رعایت اصول حرفه ای و آیین نامه ای	0.835	0.835
رعایت امانت داری و حریم خصوصی	0.872	0.872
شفافیت در انعقاد قراردادها	0.830	0.829
صدمه به اعتبار جامعه حسابرسان	0.886	0.885
عدم شفافیت	0.795	0.795
عوامل مربوط به استانداردهای حسابرسی	0.819	0.818
عوامل مربوط به تعیین مبنای مالیات	0.768	0.768

R Square

Matrix	R Square	R Square Adjusted
	R Square	R Square Adjus...
عوامل مربوط به حق الزحمه حسابرس	0.820	0.819
عوامل مربوط به قراردادها	0.792	0.791
عوامل مربوط به قوانین و مقررات	0.718	0.717
عوامل مربوط به نیروی انسانی	0.910	0.910
عوامل مربوط به گزارش حسابرسی	0.904	0.904
عوامل مربوط صاحب کاران	0.868	0.868
همکاری و تعامل بین سازمانی	0.935	0.935
پدیده محوری	0.215	0.213
پیمانه	0.467	0.466
کاهش درآمد موسسان حسابرسی	0.879	0.879
کاهش شهرت موسسات حسابرسی	0.801	0.801
کیفیت کار حسابرسی	0.884	0.884

Construct Reliability and Validity

Matrix	Cronbach's Alpha	rho_A	Composite Reliability	Average Variance Extracted (AVE)
	Cronbach's Al...	rho_A	Composite Rel...	Average Varian...
آسیب به شرکت های طرف قرارداد	0.895	0.896	0.918	0.614
آموزش و آگاهی بخشی به صاحبکاران	0.788	0.789	0.876	0.702
آموزش و توانمندسازی حسابرسان	1.000	1.000	1.000	1.000
اختلاف بین موسسه و صاحب کار	0.812	0.813	0.877	0.640
بروز مشکلات مالیاتی برای شرکاء	0.716	0.716	0.876	0.779
بکارگیری واحد حقوقی در موسسات حسابرسی	0.796	0.797	0.881	0.711
تحمیل هزینه های قانونی	1.000	1.000	1.000	1.000
تدوین و اصلاح آیین نامه ها	0.703	0.703	0.871	0.771
تقویت قوانین و مقررات	0.724	0.724	0.879	0.784
راهبردها	0.964	0.964	0.967	0.571
رعایت اصول حرفه ای و آیین نامه ای	0.828	0.830	0.886	0.660
رعایت امانت داری و حریم خصوصی	0.852	0.853	0.894	0.628
شرایط زمینه ای	0.946	0.946	0.952	0.554
شفافیت در انعقاد قراردادها	0.847	0.848	0.897	0.686
صدمه به اعتبار جامعه حسابرسان	0.858	0.858	0.898	0.638
عدم شفافیت	0.755	0.756	0.891	0.803
عوامل علی	0.968	0.969	0.970	0.557

Construct Reliability and Validity

Matrix	Cronbach's Alpha	rho_A	Composite Reliability	Average Variance Extracted (AVE)
	Cronbach's Al...	rho_A	Composite Rel...	Average Varian...
عوامل مداخله‌گر	0.905	0.906	0.923	0.601
عوامل مربوط به استانداردهای حسابرسی	0.813	0.815	0.877	0.640
عوامل مربوط به تعیین مبنای مالیات	0.704	0.704	0.871	0.771
عوامل مربوط به حق الزحمه حسابرس	0.784	0.788	0.874	0.699
عوامل مربوط به قراردادهای	0.766	0.766	0.865	0.681
عوامل مربوط به قوانین و مقررات	0.715	0.715	0.875	0.778
عوامل مربوط به نیروی انسانی	0.881	0.881	0.910	0.627
عوامل مربوط به گزارش حسابرسی	0.873	0.875	0.905	0.613
عوامل مربوط صاحب کاران	0.830	0.836	0.887	0.663
همکاری و تعامل بین سازمانی	0.895	0.896	0.918	0.615
پدیده محوری	1.000	1.000	1.000	1.000
پیامدها	0.962	0.963	0.965	0.547
کاهش درآمد موسسان حسابرسی	0.840	0.840	0.886	0.609
کاهش شهرت موسسات حسابرسی	0.795	0.796	0.880	0.709
کیفیت کار حسابرسی	0.855	0.855	0.896	0.633

Discriminant Validity

Fornell-Larcker Criterion	Cross Loadings	Heterotrait-Monotrait Ratio (HTMT)	Heterotrait-Monotrait Ratio (HTMT)	Copy																					
				عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...	عدم ...		
... آسیب به شرکت ه	0.784																								
... آموزش و آگاهی ب	0.555	0.838																							
... آموزش و توانمندس	0.499	0.656	1.000																						
... اختلاف بین موسس	0.593	0.543	0.491	0.800																					
... بروز مشکلات عال	0.728	0.524	0.462	0.566	0.883																				
... بکارگیری واحد ج	0.550	0.792	0.630	0.527	0.537	0.843																			
... تحمیل هزینه های	0.616	0.435	0.395	0.473	0.614	0.454	1.000																		
... تدوین و اصلاح آی	0.525	0.736	0.611	0.534	0.502	0.706	0.416	0.878																	
... تطبیق قوانین و حق	0.558	0.744	0.641	0.513	0.496	0.731	0.419	0.690	0.885																
... راهبردها	0.622	0.909	0.759	0.605	0.586	0.895	0.495	0.843	0.854	0.756															
... رعایت اصول حر	0.531	0.521	0.469	0.550	0.479	0.535	0.391	0.519	0.496	0.585	0.813														
... رعایت ادوات دار	0.548	0.561	0.484	0.588	0.506	0.557	0.422	0.562	0.518	0.625	0.796	0.793													
... شرایط زمینه ای	0.594	0.597	0.527	0.634	0.528	0.592	0.449	0.599	0.562	0.665	0.914	0.934	0.744												
... شفافیت در انعقاد	0.539	0.794	0.644	0.552	0.514	0.782	0.453	0.734	0.749	0.911	0.524	0.553	0.587	0.828											
... همدمه به اعتبار ج	0.836	0.567	0.514	0.618	0.769	0.554	0.652	0.544	0.555	0.629	0.563	0.568	0.599	0.547	0.799										
... عدم شفافیت	0.622	0.523	0.438	0.785	0.584	0.503	0.464	0.530	0.523	0.580	0.531	0.533	0.585	0.500	0.633	0.896									

Discriminant Validity

Fornell-Larcker Criterion	Cross Loadings	Heterotrait-Monotrait Ratio (HTMT)	Heterotrait-Monotrait Ratio (HTMT)	Copy to Clipboard: Excel Format R Format																							
				... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...	... رعایت ...		
19	0.689	0.629	0.641	0.668	0.626	0.599	0.570	0.746																			
30	0.638	0.570	0.598	0.647	0.578	0.657	0.892	0.621	0.775																		
78	0.614	0.550	0.552	0.575	0.545	0.549	0.524	0.905	0.561	0.800																	
71	0.558	0.468	0.496	0.534	0.526	0.547	0.685	0.550	0.876	0.479	0.878																
15	0.590	0.542	0.575	0.594	0.537	0.521	0.485	0.905	0.542	0.782	0.488	0.836															
30	0.614	0.575	0.600	0.619	0.546	0.501	0.478	0.890	0.534	0.759	0.475	0.800	0.825														
32	0.588	0.722	0.741	0.847	0.503	0.515	0.533	0.566	0.590	0.477	0.477	0.516	0.533	0.882													
23	0.648	0.601	0.596	0.625	0.596	0.549	0.546	0.954	0.585	0.840	0.527	0.836	0.825	0.514	0.792												
18	0.679	0.618	0.639	0.663	0.622	0.594	0.560	0.951	0.618	0.831	0.821	0.816	0.574	0.879	0.783												
27	0.658	0.582	0.589	0.618	0.600	0.594	0.540	0.932	0.578	0.813	0.507	0.826	0.799	0.524	0.861	0.867	0.814										
36	0.967	0.558	0.609	0.645	0.839	0.611	0.566	0.665	0.616	0.604	0.537	0.587	0.587	0.575	0.619	0.645	0.634	0.784									
76	0.463	0.469	0.490	0.517	0.436	0.427	0.429	0.463	0.466	0.392	0.386	0.435	0.404	0.433	0.459	0.446	0.421	0.448	1.000								
31	0.684	0.579	0.601	0.637	0.601	0.941	0.673	0.639	0.706	0.591	0.596	0.546	0.548	0.553	0.592	0.630	0.621	0.664	0.456	0.740							
33	0.674	0.550	0.573	0.606	0.603	0.848	0.644	0.626	0.688	0.579	0.587	0.530	0.540	0.504	0.582	0.617	0.606	0.650	0.443	0.938	0.780						
13	0.610	0.515	0.554	0.571	0.538	0.829	0.594	0.575	0.640	0.523	0.536	0.489	0.512	0.484	0.543	0.560	0.545	0.588	0.407	0.895	0.823	0.842					
37	0.629	0.806	0.822	0.940	0.554	0.538	0.546	0.594	0.612	0.510	0.509	0.534	0.548	0.759	0.557	0.587	0.553	0.611	0.483	0.590	0.571	0.522	0.795				

Path Coefficients

Mean, STDEV, T-Values, P-Values	Confidence Intervals	Confidence Intervals Bias Corrected	Samples		
	Original Sampl...	Sample Mean (...)	Standard Devia...	T Statistics (O...	P Values
راهبردها - < آموزش و آگاهی بخشی به صاحبکاران	0.909	0.907	0.011	83.996	0.000
راهبردها - < آموزش و توانمندسازی حسابرسان	0.759	0.760	0.027	28.006	0.000
راهبردها - < بکارگیری واحد حقوقی در موسسات حسابرسی	0.895	0.895	0.010	85.972	0.000
راهبردها - < تدوین و اصلاح آیین نامه ها	0.843	0.844	0.017	49.326	0.000
راهبردها - < تقویت قوانین و مقررات	0.854	0.854	0.017	50.992	0.000
راهبردها - < شفافیت در انعقاد قراردادهای	0.911	0.911	0.012	77.927	0.000
راهبردها - < همکاری و تعامل بین سازمانی	0.967	0.967	0.003	341.988	0.000
راهبردها - < پیامدها	0.684	0.682	0.035	19.294	0.000
راهبردها - < شرایط زمینه ای -	0.396	0.389	0.064	6.220	0.000
راهبردها - < رعایت اصول حرفه ای و آیین نامه ای	0.914	0.915	0.011	81.433	0.000
راهبردها - < رعایت امانت داری و حریم خصوصی	0.934	0.934	0.006	163.843	0.000
راهبردها - < رعایت قوانین و مقررات	0.847	0.848	0.017	49.646	0.000
راهبردها - < کیفیت کار حسابرسی	0.940	0.941	0.006	170.087	0.000
راهبردها - < عوامل مربوط به استانداردهای حسابرسی	0.905	0.905	0.014	65.114	0.000
راهبردها - < عوامل مربوط به حق الزحمه حسابرس	0.905	0.906	0.010	95.074	0.000
راهبردها - < عوامل مربوط به قراردادهای	0.890	0.891	0.010	85.289	0.000
راهبردها - < عوامل مربوط به نیروی انسانی	0.954	0.954	0.004	232.818	0.000

Path Coefficients

Mean, STDEV, T-Values, P-Values	Confidence Intervals	Confidence Intervals Bias Corrected	Samples		
	Original Sampl...	Sample Mean (...)	Standard Devia...	T Statistics (O...	P Values
عوامل عملی - < عوامل مربوط به حق الزحمه حسابرس	0.905	0.906	0.010	95.074	0.000
عوامل عملی - < عوامل مربوط به قراردادهای	0.890	0.891	0.010	85.289	0.000
عوامل عملی - < عوامل مربوط به نیروی انسانی	0.954	0.954	0.004	232.818	0.000
عوامل عملی - < عوامل مربوط به گزارش حسابرسی	0.951	0.951	0.004	241.374	0.000
عوامل عملی - < عوامل مربوط صاحب کاران	0.932	0.932	0.006	164.014	0.000
عوامل عملی - < پدیده محوری	0.463	0.463	0.041	11.251	0.000
عوامل مداخله‌گر - < اختلاف بین موسسه و صاحب کار	0.957	0.957	0.004	228.711	0.000
عوامل مداخله‌گر - < راهبردها	0.334	0.341	0.062	5.392	0.000
عوامل مداخله‌گر - < عدم شفافیت	0.892	0.892	0.012	76.387	0.000
عوامل مداخله‌گر - < عوامل مربوط به تعیین مبنای مالیات	0.876	0.876	0.013	66.654	0.000
پدیده محوری - < راهبردها	0.103	0.101	0.047	2.197	0.028
پیامدها - < آسیب به شرکت های طرف قرارداد	0.934	0.934	0.011	85.231	0.000
پیامدها - < بروز مشکلات مالیاتی برای شرکاء	0.842	0.843	0.016	52.660	0.000
پیامدها - < تحمیل هزینه های قانونی	0.719	0.721	0.029	24.578	0.000
پیامدها - < صدمه به اعتبار جامعه حسابرسان	0.941	0.941	0.006	155.831	0.000
پیامدها - < کاهش درآمد موسسات حسابرسی	0.938	0.939	0.006	168.536	0.000
پیامدها - < کاهش شهرت موسسات حسابرسی	0.895	0.897	0.011	84.327	0.000

Construct Crossvalidated Commuality

Total	Case1	Case2	Case3	Case4	Case5	Case6	Case7
				SSO	SSE	Q ² (=1-SSE/SSO)	
				2,688.000	1,418.680	0.472	
				آسیب به شرکت های طرف قرارداد			
				1,152.000	708.755	0.385	
				آموزش و آگاهی بخشی به صاحبکاران			
				384.000		1.000	
				آموزش و توانمندسازی حسابرسان			
				1,536.000	933.750	0.392	
				اختلاف بین موسسه و صاحب کار			
				768.000	534.975	0.303	
				بروز مشکلات مالیاتی برای شرکاء			
				1,152.000	692.524	0.399	
				بکارگیری واحد حقوقی در موسسات حسابرسی			
				384.000		1.000	
				تحویل هزینه های قانونی			
				768.000	545.277	0.290	
				تدوین و اصلاح آیین نامه ها			
				768.000	527.118	0.314	
				تقویت قوانین و مقررات			
				8,448.000	4,252.410	0.497	
				راهبردها			
				1,536.000	890.952	0.420	
				رعایت اصول حرفه ای و آیین نامه ای			
				1,920.000	1,090.562	0.432	
				رعایت امانت داری و حریم خصوصی			
				6,144.000	3,257.160	0.470	
				شرایط زمینه ای			
				1,536.000	836.326	0.456	
				شفافیت در انعقاد قراردادهای			
				1,920.000	1,069.478	0.443	
				صدمه به اعتبار جامعه حسابرسان			
				768.000	499.347	0.350	
				عدم شفافیت			
				9,984.000	5,095.625	0.490	
				عوامل کلی			

Construct Crossvalidated Commuality

Total	Case1	Case2	Case3	Case4	Case5	Case6	Case7
				SSO	SSE	Q ² (=1-SSE/SSO)	
				768.000	499.347	0.350	
				عدم شفافیت			
				9,984.000	5,095.625	0.490	
				عوامل کلی			
				3,072.000	1,642.508	0.465	
				عوامل مداخله‌گر			
				1,536.000	933.381	0.392	
				عوامل مربوط به استانداردهای حسابرسی			
				768.000	544.235	0.291	
				عوامل مربوط به تعیین مبنای مالیات			
				1,152.000	712.743	0.381	
				عوامل مربوط به حق الزحمه حسابرس			
				1,152.000	745.748	0.353	
				عوامل مربوط به قراردادهای			
				768.000	534.521	0.304	
				عوامل مربوط به قوانین و مقررات			
				2,304.000	1,234.959	0.464	
				عوامل مربوط به نیروی انسانی			
				2,304.000	1,272.066	0.448	
				عوامل مربوط به گزارش حسابرسی			
				1,536.000	882.916	0.425	
				عوامل مربوط صاحب کاران			
				2,688.000	1,415.292	0.473	
				همکاری و تعامل بین سازمانی			
				384.000		1.000	
				پدیده محوری			
				8,832.000	4,623.033	0.477	
				پیامدها			
				1,920.000	1,139.847	0.406	
				کاهش درآمد موسسان حسابرسی			
				1,152.000	695.804	0.396	
				کاهش شهرت موسسات حسابرسی			
				1,920.000	1,080.630	0.437	
				کیفیت کار حسابرسی			

Code Matrix Browser

Code System	نظری 2	شرکاه ... نظری	رکنی	پهلوان	خدایی	سلیمی	شلیله	شیروا ...	وسعی	دردی	گیتی	شقایق	امیدی	هاتفی	تیمور ...
پایه‌ها															
تحمل هزینه های قانونی															
ازدیاد پرونده های قضایی															
صدمه به اعتبار جامعه حسابرسان															
نهاد های موازی با موسسات حسابداری															
کاهش تاثیرگذاری جامعه حسابداری															
کاهش اعتبار صنعت حسابداری															
اعتماد عمومی به گزارش های مالی															
اعتماد عمومی به نظام حسابداری															
بروز مشکلات مالیاتی برای شرکاه															
تعارض با مقررات نظام مالیاتی															
عدم تاییده مالیاتی															
کاهش درآمد موسسات حسابداری															
افزایش هزینه های قانونی موسسه															
کاهش درآمد های موسسه حسابداری															
برایش هزینه ناشی از دعاوی حقوقی															
بست دادن مشتریان بورس و فرابورس															
از فهرست موسسات معتمد بورس															
کاهش شهرت موسسات حسابداری															
ز بین رفتن اعتبار موسسه حسابداری															
هورت و خوشنامی موسسه حسابداری															
کاهش اعتبار و اعتماد عمومی															
آسیب به شرکت های طرف قرارداد															
آسیب به سهامداران در بلند مدت															
سنگین به استناد گزارش حسابداری															
وارد شدن خسارت مالی به شرکت															
کاهش شاخص اعتباری شرکت ها															
شکست سهام شرکت توسط معامله گران															
سرمایه گذاران به خرید سهام شرکت															
نوسان قیمت سهام															
راهبردها															
همکاری و تعامل بین سازگاری															
موسسه حسابداری با صاحب کاران															
صی جهت بررسی گزارشات حسابداری															
موسسات حسابداری با نظام قضایی															
تعامل موثر بین حسابداری و شرکت															
تعامل حسابداری با مقامات ناظر															
بفاده از مراکز داوری خارج از دادگاه															
سیستم قضایی و جامعه حسابرسان															
شفافیت در انعقاد قراردادها															
خص شدن تعهدات طرفین در قرارداد															
کاهش ابهام در قرارداد															
انعقاد قرارداد شفاف و روشن															
انعقاد قرارداد دقیق و جامع															
تدوین و اصلاح این نامه ها															
ه ها و رهنمودها در حوزه حسابداری															
ست های مشخص در حوزه حسابداری															
ری واحد حقوقی در موسسات حسابداری															
ی واحد حقوقی در موسسات حسابداری															
ده از کارشناسی حقوقی در موسسه															
مشاوران حقوقی در تنظیم قراردادها															
آموزش و آگاهی بخشی به صاحبکاران															
آموزش عمومی در رسانه ها															
ی کلاسهای توجیهی برای صاحبکاران															
ی و کارفرمایان در خصوص حسابداری															
آموزش و توانمندسازی حسابرسان															
استخدام پرسنل حرفه ای در موسسه															
تقویت قوانین و مقررات															
این و مقررات در جهت کاهش ابهام															
یت قضات آگاه به مسائل حسابداری															
پدیده مخوری															
عوامل مداخله گر															
عوامل مربوط به تعیین منای مالیات															
ادن گزارش مالی برای تعیین مالیات															
شرکت ها ناشی از گزارش حسابداری															
عدم شفافیت															
عدم ارائه اطلاعات کامل															
عدم افشای مناسبی اطلاعات															
اختلاف بین موسسه و صاحب کار															
عدم استقلال موسسه حسابداری															
تفسیرهای مختلف از مفاد قرارداد															
فردی حسابداری به منافع صاحب کار															
تعارض منافع بین طرفین قرارداد															
شرایط زمینه ای															
رعایت امانت داری و حریم خصوصی															
م بر بازار و رسانه ها ت انتشار اخبار															
ای اطلاعات شرکت توسط حسابداری															
عدم حفظ حریم خصوصی شرکت															
تدابیر امنیتی و محرمانگی															
کیفیت کار و مدیریت داخلی															
عوامل مربوط به قوانین و مقررات															
ناقص نقاط ضعف قوانین و مقررات															
تغییرات در قوانین و مقررات															
کیفیت کار حسابداری															
دم اظهار نظر ناشی از فقدان مدارک															
عدم ارائه به موقع گزارش حسابداری															

Code Matrix Browser

Code System	2 نظریه...	شرکاه نظریه...	رکنی	پهلوان	خدایی	سلیبی	شلیبه	شیروا...	ویسی	درودی	گیتی	شقایق	امیدی	هانفی	تیمور...
دم اظهار نظر ناشی از فقدان مدارک															
عدم ارائه به موقع گزارش حسابرسی															
گزارش خلاف واقع و ریسک الفا و بتا															
ه در گزارش مالی در بخش هزینه ها															
ماه در گزارش مالی در بخش درآمدها															
رعایت اصول حرفه ای و این نامه ای															
بدم رفتار حرفه ای از سوی حسابرسی															
عدم رعایت اصول رفتار حرفه ای															
احب کار و عدم اجرا توسط حسابرسی															
ن از حدود فرار داد توسط صاحبکاران															
عوامل علی															
عوامل مربوط صاحب کاران															
نارضایتی از نتایج گزارش حسابرسی															
توقعات بی اساسی صاحب کاران															
تب کاران به استانداردهای حسابرسی															
ب صاحب کاران به ماهیت حسابرسی															
عوامل مربوط به حق الزحمه حسابرسی															
ن حق الزحمه حسابرسی و پرداخت آن															
حق الزحمه حسابرسی با حجم عملیات															
یرد صحیح از حجم عملیات حسابرسی															
عوامل مربوط به قراردادهای															
انجام تعهدات قرارداد توسط طرفین															
ابهام در تعهدات طرفین قرارداد															
شفاف نبودن مفاد قرارداد															
یامل مربوط به نیروی انسانی (حسابرس)															
عدم رعایت اصول حسابرسی															
دم انجام به موقع عملیات حسابرسی															
تعطف عمدی حسابرسی در گزارش															
سهل انگاری و اهمال حسابرسی															
غایبی بین موسسه و کارفرما و شرکاء															
س سرپرستان و اعضای تیم حسابرسی															
نوامل مربوط به استانداردهای حسابرسی															
غن قوانین و استانداردهای حسابرسی															
نقص در اجرا اصول حسابرسی															
تفسیر استانداردها															
ق گزارش با استانداردهای حسابرسی															
عوامل مربوط به گزارش حسابرسی															
اس دادن دارایی ها و حقوق مالکانه															
گزارش حسابرسی و ریسک الفا و بتا															
ان ناشی از بندهای گزارش حسابرسی															
ر صورتی مالی و عدم انعکاس آن															
واقعی و احتمال در صورتی مالی															
ب درآمدهای واقعی و تایید حسابرسی															

Code Matrix Browser

Code System	2 نظریه...	شرکاه نظریه...	رکنی	پهلوان	خدایی	سلیبی	شلیبه	شیروا...	ویسی	درودی	گیتی	شقایق	امیدی	هانفی	تیمور...
بیاورد															
تحویل هزینه های قانونی															
ازباید پرونده های قضایی															
صدمه به اعتبار جامعه حسابرسان															
نهادهای موازی با موسسات حسابرسی															
کاهش تاثیرگذاری جامعه حسابرسی															
کاهش اعتبار صنعت حسابرسی															
ن اعتماد عمومی به گزارشهای مالی															
ن اعتماد عمومی به نظام حسابرسی															
بروز مشکلات مالیاتی برای شرکاء															
تعارض با مقررات نظام مالیاتی															
عدم تاییدیه مالیاتی															
کاهش درآمد موسسات حسابرسی															
افزایش هزینه های قانونی موسسه															
کاهش درآمدهای موسسه حسابرسی															
برابری هزینه ناشی از دعاوی حقوقی															
بت دادن مشتریان بورس و فرابورس															
از فهرست موسسات معتمد بورس															
کاهش شهرت موسسات حسابرسی															
ز بین رفتن اعتبار موسسه حسابرسی															
هرت و خوشنامی موسسه حسابرسی															
کاهش اعتبار و اعتماد عمومی															
آسیب به شرکت های طرف قرارداد															
آسیب به سهامداران در بلند مدت															
ن سنگینی به استناد گزارش حسابرسی															
وارد شدن خسارت مالی به شرکت															
کاهش شاخص اعتباری شرکت ها															
ش سهام شرکت توسط معامله گران															
سرمایه گذاران به خرید سهام شرکت															
نوسان قیمت سهام															
راهبردها															
همکاری و تعامل بین سازمانی															
س موسسه حسابرسی با صاحب کاران															
صی جهت بررسی گزارشات حسابرسی															
موسسات حسابرسی با نظام قضایی															
تعامل موثر بین حسابرسی و شرکت															
تعامل حسابرسی با مقامات ناظر															
بتفاده از مراکز داوری خارج از دادگاه															
سیستم قضایی و جامعه حسابرسان															
شفافیت در انعقاد قراردادها															
صی شدن تعهدات طرفین در قرارداد															
کاهش ابهام در قرارداد															

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 16/ No. 61/ Autumn 2027

Determinants of Legal Claims and Arbitration against Auditors (Based on Grounded Theory Approach)

Saeed Doroudi

PhD Student in Accounting, Accounting Department, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran
Email: doroudis@gmail.com

Mahmoud Samadi

Assistant Professor, Accounting Department, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran (Corresponding Author)
Email: mstlargani@gmail.com

Alireza Amerian

Assistant Professor, Accounting Department, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran
Email: Amerian_1358@yahoo.com

Mohammad Reza Pourali

Associate Professor, Accounting Department, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran
Email: pourali@iauc.ac.ir

Abstract

Auditors, as independent overseers of companies' financial performance, play a vital role in maintaining the economic health and stability of financial markets. However, in some cases, auditors' performance may be accompanied by errors or deficiencies that result in harm and losses to stakeholders of the company. In such circumstances, stakeholders may seek to redress their damages through legal claims and arbitration against auditors. This article examines the factors that may play a determining role in stakeholders' decision to pursue legal claims and arbitration against auditors. The present study is applied-developmental in terms of its objective and qualitative in terms of its methodology. In the first stage, interviews were conducted with experts in this field, sampling was done purposefully, and the focus was on theory development; experts familiar with legal disputes and arbitration against accountants formed the sample of this research. These experts included professors, auditing institutions, and legal experts in the financial and auditing field. Since interviewing experts in this field required a considerable amount of time and these individuals did not have enough time for interviews in all dimensions, and also all the necessary information in this regard was not available to the researcher through interviews, documents, and previous studies in this field were also examined. Given that qualitative data analysis by manual methods was difficult and this volume of documents and materials was not amenable to analysis by traditional methods, data analysis was performed using Maxqda software. According to the research results, 97 sub-categories (open codes) were identified, which were categorized into 27 main categories (core codes) as factors leading to the filing of legal claims and arbitration against auditors. Finally, the research model was validated and research recommendations were presented.

Keywords: Vulnerability Assessment, Legal and Arbitration, Risks Against Auditors, Grounded Theory